

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:
Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Programm.

Budapest, november 3.

(v.) Kormányzati politikájának általános alapelveit ma fejtette ki az új miniszterelnök a szabadelpárt színe előtt. Részletes programját holnap fogja majd a parlamentben feltárni. Amit tehát a többség pártklubjában ma este hallottak, csak amolyan főpróbaféle volt, főpróbának is fogyatékos, mert a darab hőse szerepének csupán végszavait mondta el — nyilván azért, hogy a bemutató-előadás remélt nagy hatásai már eleve el ne puffogjanak. Ez a megjegyzés nem akar gáncs lenni, még kritika is alig. Hiszen nem gróf Tisza István honosította meg minálunk ezt a technikát. Divott az már ő előtte is régóta. Mi csak azt sajnáljuk, hogy gróf Tisza István, aki nem akar utánzat lenni, mégis követte ezt a fonák szokást. A bemutatkozásnak ilyen fajtája érthető, sőt talán jogosult is olyan országokban, ahol a parlamentarizmus természetesen és egészségesen alakult ki s ahol tehát a kormány mindenkor a többség politikai programját valósítja meg. Ámde minálunk a többség csinálja a mindenkori kormány politikáját. S ilyen viszonyok közt valóban furcsán fest az a majoritás, amely a pártkörben már eleve lelkesedik egy olyan kormányzati programért, amelynek tartalmával majd csak másnap fog megismerkedni. Az ilyen vaktába adott bizalomban nincsen semmi megfeszítő arra nézve, aki adja, s nincsen benne semmi megnyugtató arra nézve, aki kapja. De ez nem ránk tartozik, sem az országnak közvéleményére, hanem egyedül az új kormányra s a szabadelpártra. Ha ők nem bánják ezt az állapotot, minekünk kevés okunk van e megrögzött rossz szokás ellen sikra szállani.

Gróf Tisza István általános kormányzati alapelvei egyébiránt úgy festenek, mint minden program: — jól. Olyan programot még sem nem láttunk, sem nem hallottunk, amely ne lett volna tetszetős. Pláne ha részletekbe nem bocsátkozik s csupán a következő politika irányait tűzi ki. Amint a kérő a legjobb ruháját ölti magára s lelki toalettjét is a leg gondosabban végzi, mivel-hogy tetszeni akar, azonképp az új kormányok is parádés ruhába bujtatják politikájukat, még kozmetikai ügyeskedésbe is bocsájtkoznak, ha találnak magukon valamely rejtegetni való fogyatkozást, mert mennél több rokonszenvet kelt első bemutatkozásuk, annál édesebbek lesznek számukra a hatalom mézeshetei s annál később kezdődik a mámorosztó kijózanodás, amelynek beköszöntése a hanyatlás elejét jelenti. Kormányokról és mátkákról ne mondjunk ítéletet, amíg hétköznapi köntösükben nem látunk őket sürgölődni a tüzhely körül, mert igazi értékük csakis az ünneplő hangulat elpárolgása után fog kiderülni. Az új kormányok mindig arról beszélnek, hogy mit akarnak. De értékük attól függ, hogy mit

tudnak. Olyan kormány, amely tudatosan akarná a rosszat, nincs, nem is lesz soha a világon. De a legtöbb kormány hiába akarja jelkesen a jót, emberi gyarlandóságánál fogva vagy eszközeiben, vagy céljaiban téved, néha mindkettőben is, minél fogva bár erősen akarja a jót, mégis rosszat cselekszik. A politikában az akarat: semmi, az eredmény: minden. Aki elvétésből használ nemzetének, örök dicsőségre tehet szert. Viszont aki a legnemesebb akarattal indult utnak, de váratlan balsikereivel hazáját romlásba döntötte, örök kárhózzattal terheli emlékeit. Mindezek alapján bizonyos foku szkepszissel fogadunk minden új kormányprogramot. Tehát ezt is. A programok csak ígéreteket nyújthatnak. De hogy az ígéret meg is valósuljanak, ahhoz három dolog szükséges: kormányzati tetterő, államférfiúi ügyesség és politikai szerencse. E három tényező együttműködéséből keletkezik a gouvrenementális működés valódi értékének egyetlen kritériuma: a siker.

Szándékait gróf Tisza István ma ebbe a hármassal jellegébe komprimálta: *szabadelvűség, haladás és jogtisztelet*. A jog, törvény és igazság jellegének megszületett im' az utódja. Semmi kivétlenül nem találunk az új mottóban. A szándék, amely benne megnyilatkozik, dicséretes. A jogtisztelet momentuma az, amely a letűnt Széll-korszakkal a politikai folytonosságot szimbolizálja. Jól esik tapasztalunk, hogy akit az erős kéz emberének tart a közfelfogás, ilyen módon bekapcsolja magát abba a kormányzati szellemben, amelynek felledhetetlen vívmánya fog mindenha maradni, hogy a megrendült jogérzetet a közigazgatásban is, az adminisztrációban is újra felébresztette. A szabadelvűség a jogtisztelet eleme nélkül hitvány korcsalkotás csupán. Hiába kérkedik a felekezeti fronton liberálisizmussal, ha tiszteltben nem tartja a közszabadságokat, s ha a hatalom érdekeit föléje helyezi a polgárok alkotmányos jogainak. A valódi és teljes szabadelvűség fogalma nem merül ki az antiklerikálisizmusban; épp oly fontos ismertető jele neki az, hogy kerüli az erőszakos önkényt s a nemzeti szabadság épségének biztosítékát az egyéni jogok feltétlen respektálásában látja. Láttunk mi már Magyarországon antiklerikális önkényuralmat, amely bitorolta a szabadelvűség nevéét, mert nem csupán az ultramontán törekvéseket szorította vissza, hanem letűrt minden oly véleményt és irányzatot, amely az uralkodó politikával szemben nem volt hajlandó vak engedelmisséget tanusítani. A klerikalizmus rákfenejével szemben a Tisza-kabinet — reméljük — a legkeményebb ellentállást fogja kifejteni; de óhajjuk a szabadelvűség érdekében azt is, hogy hatalmi öntudatát óvja meg az elfajulástól, ápolja szeretettel a nemzet szabadságjogait és soha senkit adminisztratív nyomás alá ne helyezzen meggyőződésének független-

sége miatt, amelynek szabad érvényesítését az alkotmány e haza minden polgárának megengedi.

Kormányzati működésének második tengelyül a *nemzeti eszme* kultuszát jelölte meg Tisza István. Ezen a téren rengeteg sok a tennivaló. Harminchét esztendő óta a nemzeti haladást jóformán kizárólag a *társadalmi* tevékenység munkálta, az államhatalom legfeljebb ösztönzést vagy szűkmarku segítséget adott az irányu szociális törekvéseknek. Ideje már, hogy a nemzeti munkát maga az állam vegye a kezébe, bujkálás nélkül, bátor őszinteséggel s azzal a megmérhetetlen erőmennyiséggel, amelylyel kivált nálunk rajta kívül senki nem rendelkezik. A nemzeti eszme segítségével meg kell valahára indítani a második honfoglalást, amely egy évezred történelmi fejlődésének hézagait és mulasztásait fogja helyreépíteni. Ott van az iskolaügy, amelyet az államhatalom nemzeti ingerenciája alá kell helyezni. Ott van a községi adminisztráció, amelynek szervezetét a nemzeti hódítás szolgálatába kell állítani. Ott van a nemzeti egyházak autonómiájának oly irányu átalakítása, hogy semmiféle államellenes tendencia bennük menedéket ne találhasson. E feladatok egyenkint s összesen tengernyi munkananyaggal kínálják meg egy hazafias kormány alkotó kedvét és becsvágyát. Meleg érdeklődéssel várjuk, így fogja-e fel csakugyan nemzeti hivatását az új kabinet. Minden idevágó igyekvése a parlament s a közvélemény részéről bizonyára a leghathatósabb rokonszenvennel fog találkozni.

A parlament reformról már elmondtuk véleményünket. Szerintünk a békés kibontakozásnak egyetlen alkalmas alapját ezen a téren kell keresni. Az ellenzék természetesen nem adhatja fel a nemzetnek a vezényleti nyelvre vonatkozó jogát. Ragaszkodnia kell e joghoz váltig, ha még oly kecsgetető engedményeket kínálunk is érte cserébe. De másfelől bajos lesz az ellenzéknek akormányamaktivansága elől kitérnie, hogy döntse el hát e lebegő kérdést a politikai perek egyetlen illetékes bírója: a nemzet. Csakhogy aztán igazán a *nemzetet* szólítsák fel a döntésre, s ne a nemzetnek azt a csekély töredékét, amelyet választási jogrendszerünk mostanáig ruházott fel a választóképeség prerogatívájával. Ha csakugyan kibővül a választóközönség, ha a politikai jogok kiterjesztődnek az alkotmányos életben való közreműködés szempontjából megérett néprétegekre, ha az a választói jog, amely egy kisebbség privilégiumává torzult, a nemzet közkincsévé szélesedik, s ha e parlamenti reform életbelépése után kíván a kormány a választókhöz appellálni: *ily célból* a költségvetési meghatalmazást a kormánytól bajos lesz megtagadni. A nemzeti közszellem erejétől fog aztán függni, eleven és hatékony joggá alakuljon-e át az országnak a hadsereg nyelvére vonatkozó elméleti joga.

BELFÖLD

A magyar-horvát pénzügyi egyezmény. Esszé-
ről táviratozók: A *Drau* ma esti kiadásában ismer-
teti Horvátország politikai állapotát a magyarországi
viszonyok új alakulása szempontjából és többek kö-
zött így ír: Pénzügyi helyzetünk ma olyan pontra
jutott, hogy a nemzeti párt feltehetően képtelen lesz
az eddigi pénzügyi kiegyezések további ideiglenes
meghosszabbításába beleegyezni és mint hogy a leg-
kedvezőbb körülmények között sem lehet szó arról,
hogy a kiegyezési tárgyalások idejében bevezést
nyerjenek, nem marad más hátra, minthogy a két
kormány tárgyalásokba bocsátkozzék. Ezeknek a tár-
gyalásoknak a célja az lesz, hogy országunk kiadá-
sainak természetes emelkedését tekintve véve és
tekintettel Horvátország összes képességeire, ideig-
lenes tangeren állapotának megaddig az ideig, amíg
a regnikoláris bizottság munkáját befejezte.

A helyzet.

Budapest, november 3.

A Tisza-kormány forma szerint is tuleset a
megalakuláson. Az új miniszterek ma letették a
hivatalos esküt és gróf Tisza István elmondotta
programjának vázlatát a szabadelvűpártban,
amely azt természetesen igen barátságosan fo-
gadta.

Ertekezletet tartottak az ellenzéki pártok is
valamennyien. A legnagyobb ellenzéki párt, a
Kossuth-párt ma sem hozott ugyan határozatot,
de az egész értekezlet lefolyása arra vall, hogy a
békés kibontakozásra hajló elemek vannak főlény-
ben és hogy az indemnítást, a választási reform
után, a nemzetre való appellálás céljából meg
fogja kapni a kormány. Egyébként Kossuth
Ferencet bízták meg azzal, hogy a Ház-
ban holnap kifejtse a párt álláspontját, ami semmi-
esetre sem jelenti azt a szándékot, hogy az indu-
latozat tulságosan felkorbácsolják. Ámbár igaz,
hogy a Khuen-kormány gyszos bevonulásánál is
Kossuth Ferenc beszélt megbízásból, de mások
cselekedtek, megbízás nélkül...

Az új kormány eskütétele.

Gróf Tisza István és kormánya ma délelőtt
tíz órákor jelent meg a király előtt. A bemutat-
kozást megelőzőleg az új miniszterek letették az
esküt és eskünek gróf Tisza István, mint minisz-
terelnök, gróf Széchenyi Gyulának, mint magyar
zászlós-urnak közbenjöttével; az eskümintát Ploesz
Sándor igazságügyminiszter olvasta. Majd az
ujjonnan kinevezett miniszterek, Hieronymi Károly,
Berzeviczy Albert, Cseh Ervin, Tallán Béla és
Nyíry Sándor vezérőrnagy tettek esküt 6 felsége

kezebe, gróf Tisza István miniszterelnöknek és
gróf Széchenyi Gyulának, mint magyar zászlós-
urnak közbenjöttével. Az eskümintát Veressy Géza
miniszteri tanácsos olvasta. Végül gróf Tisza
István a valóságos belső titkos tanácsos esküt
tette le, amely aktusnál gróf Goluchowski Agenor
közös külügyminiszter és a főkamaramester ho-
lyettesül gróf Paar lovassági tábornok, 6 felsége
főhadsegége szerepelt.

Az összes magyar miniszterek magyar disz-
ruhában jelentek meg, kivéve a miniszterelnököt,
aki homódhuszárjohadnagyi díszegyenruhát, és Nyíry
vezérőrnagyot, aki magyar tábornoki díszegyenruhát
viselt.

Az eskütétel után 6 felsége az összes minisz-
terek minisztereket — azokon kívül, akik ma es-
küdték, Lukács Lászlót és Ploesz Sándort is —
közös kihallgatáson fogadta, beszédet intézve a
minisztériumhoz; majd egyenkint magánkihalla-
gatáson fogadta az összes minisztereket, végezetül
gróf Tisza István miniszterelnököt, aki ez alka-
lommal kimerítő jelentést tett a politikai és par-
lamentari helyzetéről.

A kihallgatások után az összes miniszterek
látogatást tettek a közös és az osztrák minisz-
terium tagjainál, délután három órákor pedig
visszatagtak Budapestre.

Bemutakozás a pártban.

A szabadelvűpárt ma tartotta meg a Tisza-
kormány installációját és meg kell adni, hogy a
bemutakozás nem volt híján a meleg, ünnepi
színeknek. Zsufolt termék várták a Bécsből haza-
érkező új minisztereket. A párt nagy tömegben
vonult fel az új vezér üdvözlésére, bár egyesek-
nek távolléte élelnek feltűnt. Széll Kálmán el-
utazott Rátótra, gróf Andrásey Gyula sem jött el,
de a családöt képviselte gróf Andrásey Tivadar
— a volt nemzeti pártból is sokan hiányoztak, de
maga gróf Apponyi Albert nem tüntetett a távol-
létével, sőt valószerűleg nem akart tüntetni élelnek,
világos színű zakkójával sem. A képviselőkön
kívül feltűnően sok volt a főispán, ami persze
nem jelent mást, csak annyit, hogy új minisz-
terükél ők is tisztelni kívánnak. Ott voltak a
Khuen-kormány tagjai is egytől-egyig, élükön ma-
gával a volt miniszterelnökkel, aki, a bukott ha-
talmasokra érvényes előírás szerint, igen viláman
nyájaskodott elpártolt híveivel.

Egynegyednyolckor érkezett a pártkörbe gróf
Tisza István. Eljenzve siettek feléje a nagyterem-
ben lévőek és a melléktérnek népe is kisetett az
eljenriadalra. Wlassics Gyula volt az első, aki
meleg kézzorítást váltott az új miniszterelnökkel,
aki aztán derült arccal fogadta a hívek üdvöz-
letét.

Pont félnyolckor elhelyezkedtek az elnöki asz-
tal mellett az új miniszterek, köztük — most már

polgári ruhában — Nyíry Sándor honvédelmi mi-
niszter; gróf Tisza István fent az emelvényen,
az elnök jobbján foglalt helyet. Ujra él-
jenzés köszöntötte, amelyet a miniszterelnök
felállva, meghajlással köszönt meg. Báró Pod-
maniczky Frigyes rövid üdvözlő beszédje után
gróf Tisza István tömören szólta program-
ját, amelyek főleg azok a passzusai tetszetek na-
gyon, amelyekben békét, a szabadelvűségét és a
nemzeti irányt hangoztatta. Tisza István is há-
mas jelszóval köszöntött be, éppen úgy, mint
Széll Kálmán a jog, törvény és igazság hárm-
as igéjével. A Tiszáé így szól: szabadelvűség, haladás,
jogtisztélet. A párt ugyanolyan lelkes tapsal fo-
gadta ezt is, mint öt évvel ezelőtt a másikat.

Hegedüs Sándor üdvözölte ezután az új kor-
mányt a párt nevében, erősen hangsúlyozva az
összetartást. Tíz perccel nyolc óra előtt báró
Podmaniczky berekesztette az értekezletet.

*

Az országgyűlési szabadelvűpárt ma este nyolcad-
fél órákor báró Podmaniczky Frigyes elnökésével
felelő látogatott értekezletet tartott, amelynek tárgya
az új kormány bemutatkozása volt. Az egybegyűlték
között jelenvolt gróf Khuen-Héderváry Károly volt
miniszterelnök, kabinetjének távozó tagjaival.

Gróf Tisza István kabinetje tagjaival a hétórai
bécsi gyorsvonat megérkezése után egyenesen a párt-
körbe hajtott, ahol a nagyszobában megjelent párt-
tagok nagy lelkesedéssel fogadták.

Báró Podmaniczky Frigyes elnök a következő
szavakkal nyitotta meg az értekezletet:

T. értekezlet! Félyolc van, pontosan meg kell
nyitnunk az értekezletet. De mielőtt ahhoz hozzá-
tognánk, kedves és elmaradhatatlan kötelességet telje-
síték, midőn rövid szavakban, de igaz, tiszta lélekből,
a szabadelvűpárt nevében az ujonnan kinevezett kor-
mányt üdvözölöm és a legsikeresebb munkálkodást
kívánom nekik. (Zajos éljenzés.)

Gróf Tisza István: T. barátaim! Midőn t.
barátimmal és kollégáimmal egyetemben bemu-
tatkozunk itt pártunk kelében és támogatásokat
kérjük, tudatában vagyunk annak, hogy súlyos
időben vállalkozunk az ország kormányzatának
vitelére. (Ugy van!) Rozzuk feladatunk nehézsé-
gét; tudatában vagyunk a felelősség nagyságának,
amely vállainkat nyomja, de azért nem nézünk
reménytelenül a jövőbe; nem pedig azért, mert
erős meggyőződésünk szerint a kibontakozásnak
az az útja, amelyet nektek és az országának elfo-
adásra ajánlhatunk, alkalmas arra, hogy minden
produktív nemzeti politika alapelveinek és kiindu-
lási pontjának, a korona és nemzet közötti teljes
összhangnak fenntartása mellett, megnyugtatólag
hasson a közvéleményre és előbbrevigye a nemzetnek
jogosult céljait, jogosult iparkodásait a katonai kérdé-
sek terén. (Élelnek éljenzés.)

T. barátaim! A közelmúltban három napon

TÁRCA

A lecke.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: Goda Géza.

A kis rendőrtiszt egy kissé kipirulva jött a
színházból esti tíz óra után. Az örszobában egy
őreg irnok gubbaszkodott az asztal mellett. A
térdevel nekiámaszkodott az asztalnak s úgy
hintázott a széknél, miközben mereven nézett a
zöldernyős lámpás fényébe. Odakünn esett a hó
s a kályhában esőndes lobogással égett a tűz.

A kis rendőrtiszt leoldotta a kardját, föl-
akasztotta a fogásra, aztán az ágyra dobta a kö-
penyét s így szólt:

— Meg kell hagyni ezeknek az embereknek,
hogy nagyon ügyesek. Felette ügyesek.

— Az irnok még mindig lóbálta magát a
széken.

— Ugy játszanak ezek, mint egy isten.

— Kik játszanak úgy, mint egy isten? —
kérdezte az irnok s hirtelen elereszté a széket.

— A színészek.

— Ja? Igen, a színészek játszanak úgy —
mondta az őreg, csak éppen azért, hogy mondjon
valamit.

— Bocsáss meg, őregem — vágott közbe a
kis tiszt — ezt nem lehet csak úgy elintézni,
hogy azt mondd, hogy így vagy amúgy játsza-
nak. Ez komoly dolog. A művészetről Magyar-
országon te is és mindenki félvállról beszél,
mintha az egész dolog csak olyan kis semmi
volna, olyan semmi.

A hajába kapott s patetikusan mondta:

— Pedig a művészet... oh, őregem, nagy,
igen nagy dolog az.

— Nagy — mondta dörmögve az őreg.

— Hogy nagy? — Azt mondd? Bocsáss
meg, de ez a szó, hogy nagy, igen kicsiny szó
ahhoz képest, hogy milyen nagy dolog. Tulajdon-
képpen te kellene borulni ezek előtt az emberek
előtt s a lábukat kellene csókolgatnunk. E pilla-
natban valóban azt hiszem, hogy a római pápa
lábát ok nélkül csókolják, ha a színészekét csók-
nélkül hagyjuk.

Az őreg most ránézett a kis tisztre s rövi-
den mondta:

— Nem.

— Miért nem?

— Mert.

— Miért mert?

— Mert nem szeretem őket. A színészek
nem értik az életet. Az élet úgy szép, ahogy van,
s nem úgy, ahogy ők egy esomó embernek elko-
médiázzák. Az emberek avval ülnek be a szin-
házba, hogy ők most végignézzék egy darab életet.
Készülnek arra, hogy valaki meg fog halni főn
a színpadon, vagy hogy valaki meg fogja odafe-
nsalni a feleségét. Pedig az életben az ilyesmi
váratlanul jön, rendezer nélkül. Olykor mindjárt
az első félvonásban, máskor a harmadikban,
a nélkül, hogy elő volna készíte. A színészek
pedig úgy eszálják meg a feleségüket a játékban,
mint ahogy azt egy ember kigondotta az íróasztal
mellett, s úgy halnak meg, ahogy az író paran-
csolja nekik.

— Bolondokat beszélsz, őreg — mondta a
kis tiszt nevetve. — Voltál te már színházban?

— Voltam — felelte az őreg. — Egyszer.

— No hát akkor ne beszélj!

Az őreg most dühbe gurult.

— Hogy ne beszéljek? Miért ne beszéljek?
Nekem megvan a szabadságom, hogy beszéljek.
De te már a színházban eltanultad, hogy nem
azt mondhatja el az ember, amit akar, hanem
azt, amit az író parancsol. Hát van a színészek
szabadsága? Van?

A kis tiszt mosolyogva állt az őreg irnok

előtt, mint aki sajnál valakit. Aztán kitérő röhö-
géssel mondta:

— Értelek. Ha két ember beszélgetni akar,
akkor az egyiknek mindig kell valami olyant
mondani, amit a másik nem hihet el, mert kü-
lönben nem volna miről beszélgetni. Te tehát
azt mondd, hogy a színészeket ezért meg ama-
ért nem szereted. Én pedig azt mondom, hogy
imádom őket. Erről nem lehet disputálni. Erről
csak beszélgetni lehetne, de akkor nem veled,
mert te nem értesz hozzá.

— Hát jó — mondta az őreg s a karfára
könyökölt. — Olvastam valahol, hogy a régi színé-
szek egészen olyan emberek voltak otthon, mint
mi. Éppen úgy jártak, éppen úgy beszéltek és
éppen úgy lumpoltak, mint te vagy én. De a mai
színészek úgy járnak az utcán is, mintha valami
darabot játszanának, úgy beszélnek mindig, mint
ahogy a színpadon szokás. Én láttam egy da-
rabban egy színészt. A Richelieu biornokot adta
s egy félóra mulva, mikor az utcán találkoztam
vele, épp úgy beszélt s épp olyan kimérten lép-
kedett, mint a színpadon. Meghamisítják az életet
s a világból színpadot csinálnak.

A kis tiszt fölbiggyeszette az ajakát s úgy
fujta ki rajta a cigarettá füstjét.

— No jól van, őreg — mondta megvető ki-
csinyléssel. — Igazad van. Ugy beszélsz, ahogy ér-
ted. Rendben van.

— Hát rendben van!

Haragudtak egymásra. Az irnok azt gon-
dolta, hogy ez a kis emberke, aki itt lángra
borul a lelkesedéstől, egy közönséges kis kreten.
A kis tiszt pedig arra gondolt, hogy milyen
nagy úr lehet egy ilyen őreg embernek a lelke-
ben, ha nem tud már lelkesedni a művészetért.

Igy ültek esőndesen egy darabig, amikor
három cillinderes ember lépett be a szobába. Meg-
álltak az ajtóban, de nem vették le a cillinderüket.

A rendőr, aki kísérte őket, megállt a kis
tiszt előtt s így szólt:

kérészt tárgyalta e párt az ugynevezett katonai programot. Tárgyalta nagyon öröndetes eredménnyel, mert hiszen a létezett véleménykülönbségek dacára, a pártgyűlés teljesen csorbitatlan fenntartására vezetett. (Élénk éljenzés.) De azért maga az a tény, hogy itt az elért eredmények ki-elégítő vagy ki nem elégítő volta felett bizonyos eszmecsere folyt, maga az a tény háttérbe szorított sok öröndetes momentumot, háttérbe szorította és talán gyengítette azt a benyomást, hogy itt a függőben levő nagy kérdéseknek olyan megoldásával állunk szemben, melyeknek némely részletét talán mások szeretnék volna jobban csinálni, de amely a maga egészében oly öröndetes eredményt, oly öröndetes haladást jelent, amelyre, ha összeinté akarnak lenni, meg kell mondanunk, hogy néhány hónappal ezelőtt senki közülünk nem számított. (Igaz! Ugy van!) Ebből a jelenségből, ebből a meggyőződésből kell, hogy merítsünk bizalmat, hitet és reményt az iránt, hogy a viszonyok ilyen alakulása mellett lehetséges lesz békes uton, a többi pártok hazafiai belátására való appellálás útján helyreállítani az alkotmány normális egyensúlyát. (Élénk tiltás.)

Mi tehát nem is jóvünk harci riadóval köztetek. Divatba jött az én eskélyi személyemet az erős kéz elnevezésével illetni. Hát én nem tagadom, t. barátaim, ez én reám mindig, majdnem azt mondhatnám, bizonyos komikus hatást gyakorolt, mert hiszen senkinek kezét erősnék kinevezni nem lehet. Hogy az erős-e vagy gyöngy, az akkor derül ki, mikor a közügy érdekében csakugyan erőt kell mutatnia. Az a kéz pedig, amely erőt mutat, mikor nincs szükség rá, nem erős kéz, hanem bolond kéz volna. (Igaz! Ugy van!)

Gondolom, nem kívánjátok tölem azt, hogy egész részletességgel mondjam el a kormányhoz azon programját, amelylyel holnap a Ház elé lép. Gondolom, megfelel intencióknak, ha csak rövid szavakkal adom annak vázlatát. (Halljuk! Halljuk!)

Ami magát a katonai kérdéseket illeti, itt újat természetesen nem mondhatok, hiszen az a program, amelynek alapján mi az ország kormányzatára vállalkoztunk, adva van a párt által elfogadott programban és az ezzel teljes összhangban áll. (Élénk helyeslés.) Csak jelzem, hogy ha nem minden pontra, nem minden kérdésre fogunk holnap a képviselőházban kiterjeszkedni, amely a párt programjában felvett, ez nem azt teszi, mintha bármilyen véleménykülönbség volna, mert, úgy hiszem, vannak abban olyan inkább adminisztratív természetű dolgok, amelyekre nézve nem volna helyes, hogyha a kormányprogram keretében helyet foglalának. (Igaz! Ugy van!) Ebben azonban nincs ellentét, ellenkezőleg, a kormány mindazon kérdéseknek azon értelemben való megoldására vállalkozott és vállalkozik, amelyben az a párt programjában kifejezésre jutott. (Helyeslés.)

Ami a többi kérdéseket illeti, nekünk talán kellemetlen, de parancsoló kötelességünk lesz, hogy felhívjuk a Ház és az ország figyelmét az ország pénzügyi helyzetére. (Halljuk! Halljuk!)

— Oszdhabarítottok. Háromszor is rájuk szoltam. Még nekik állt följobb.

A kis tiszt rá sem nézett az ujonnan érkezetteknek. Még mindig a színház dolgaival volt elfoglalva s egyre cigarettázott. Csak úgy a föl-szálló füst közül szolt oda:

— Mit csináltak?
— Semmit! — felelte az egyik.
A kis tiszt hátránézett.
— Semmit? — kérdezte. — Akárkit hoznak ide, az mind azt mondja, hogy ő semmit sem csinált, holott mindhárom zavarták az éjszakai nyugalmat. Lépjének közelebb.

A három ember most közelebb lépett, levette kalapját. Színész volt mindhárom. Ismert, előkelő színész, bálványja a közönségnek.

— Ah — mondotta meglepetten a kis tiszt s fölugrott.

Nem tudott hova lenni a csodálkozástól, hogy ezek az emberek kerülnek elébe, akik ma este annyira megnyerték tetszését. Habozva nézett rájuk s nem tudta, miként bánjék velük. Szemtől-szembe állott bálványaiával, akik iránt előbb még oly nagy tiszteletet érzett, hogy a lábukat akarta megcsokolni.

Az öreg irnok gunyosan nézett a fiura s újból hintálni kezdte magát székén.

— Önök tehát — kezdte a kis tiszt — önök állítólag rendetlenkedtek az utcán.

— Nem — felelte az egyik s mosolygott. Eppen úgy mosolygott, mint két órával ezelőtt a színpadon.

— Ön azt mondja, hogy nem? — kérdezte a gyerek egy kissé bosszusan. — Mondja el töredelmesen.

— Töredelmesen? — kérdezte csodálkozva a színész.

— Igen. Töredelmesen.

Most egyszerre úgy érezte a kis tiszt, mintha a színpad lesüllyedt volna s ez a három ember nagyon mélyen állana ő alatta.

Mi mindnyájan át vagyunk hatva annak tudatától, hogy az ország pénzügyi tekintetben bizonyos lejtőre jutott, és hogy erős elhatározásra van szükség, ha komoly pénzügyi bajok beálltát megakadályozni akarjuk. (Ugy van!) Ebből le kell vonnia a konzekvenciákat a társadalomnak is, de le kell vonnia elsősorban a kormánynak és ezért egész tevékenységünkön vörös fonálként kell áthúzódnia azon komoly törekvésnek, hogy az állam szervezetét a lehető leggyorsabbra, a lehető legolcsóbbra tegyük és a takarékoság szellemét vigyük be és azt valósítsuk meg az egész vonalon, hogy lehetőleg keveset költve a legalábbrelatíve meddő kiadásokra, maradjon ereje az országnak, a társadalomnak azon nagy, produktív célok megvalósítására, melyek előttünk vannak. (Élénk helyeslés.)

Ami azután alkotásainkat illeti, itt legyen elég azt a két vezérrelvet megemlítenem, amely változatlanul alapkövet képezte a párt politikai elveinek a párt egész fennállása alatt és amely változatlanul sarkpontja lesz eljárásunknak is: (Halljuk! Halljuk!)

Politikánk szabadelvű lesz (Élénk helyeslés.) a szó igaz értelmében (Élénk helyeslés.), amely nem jelszavak után kapkod, amely nem a prioritású általános igazságokat igyekszik, a létező viszonyokra való kellő tekintet nélkül, megvalósítani, hanem amely alkalmazza eljárását az élet igényeihez, azokat a kérdéseket oldja meg, amelyek a megoldásra megértek, de amely valamennyi kérdésnél, amelyet kézbe vesz, a szabadelvűség, a haladás és a jogtisztesség szellemét igyekszik megvalósítani. (Élénk helyeslés.)

A másik a nemzeti irány: a nemzeti erőnek, a magyar nemzeti állam erejének mentől erősebb kifejtése, kidomborítása és öntudatra élesztése. (Tetszés és éljenzés.) Megfér ez azzal a hagyományos magyar felfogással és magyar politikával, amelyet részéről mindig a magaménak vallottam: megfér tudniillik a nemzetiségekkel, idegenajku polgártársainkkal szemben való teljes jogtisztességgel és testvéries érzülettel. (Helyeslés.) A mint hosszú időn át, amint egy évezred küzdelmei között sikerült fenntartani a közös hazaszeretet érzelmét a testvéri kapcsolatot a hazának különböző nyelvet beszélő polgárai között, én hiszem és reményelem, hogy fenn fogjuk azt tartani a jövőben is, de hogy fenntarthatassuk, arra szükséges az, hogy azok az ígátók, akik hazánk nemzeti ségi polgárait a magyar állam ellen akarják ígátolni, (Élénk felkiáltások: Igaz! Ugy van!) azok ne csak a magyar állam erejét érezzék a maga egész sulyában, de szemben találják magukat a nemzetnek idegenajku, de hazafias érzelmű polgáraitól is. (Élénk helyeslés.)

Ez a kettős vezérfonal fog végighúzódní egész működésünkön.

Kormányzati politikánkra nézve volt alkalam közvetveleg egy rövid nyilatkozatot tenni a mult izben. Most a kormány minden tagja nevében ismétlem: a mi törekvésünk lesz a sok tekintetben megingatott rendnek a helyreállítása, de annak a rendnek, amely a törvények tisztel-

tón és a törvények végrehajásán alapszik. (Élénk helyeslés.) Tiszteletben tartani mindenki jogát, érvényt szerezni mindenki jogának, egyaránt tartózkodván a jogszerűlettel és jogtalan kedvezménytől, és kerülgetlenül szigorral járni el minden visszaéléssel szemben. (Hosszas, élénk helyeslés.)

T. barátaim! Ezek után egy kéréssel fejezhetem be beszédemet. Bennünket nehéz vállalkozásunk küszöbén fenntart és éltet az a tudat, hogy egy nagy, szent és igaz ügyet szolgálunk, hogy annak a politikának szegődtünk munkáissáivá, amely politika hivatott és alkalmas a magyar nemzet sorsának fellendítésével egy valóban a nemzetet erősítő, a szó igaz értelmében nemzeti politikának követésére. Én hiszem és remélem, hogy ez a meggyőződés hatja át a párt minden tagját és a párt minden tagjához intézem ezt a szívünkbeli jövő kérdést: Erezzük mi egymást munkatársaknak ezen nagy és szent ügy szolgálátában. Az fogja megteremteni a kölcsönös bizalomnak, a kölcsönös megbecsülésnek, a kölcsönös ragaszkodásnak azon aranyárait, amelyek egy sikeres, egy eredménydus, egy áldásdus munkának előfeltételét képezik. (Élénk éljenzés.) Ismételve ajánljuk magunkat kegyes támogatásukba. (Hosszas, élénk éljenzés.)

Hegedűs Sándor: Egy engem megtérszóló felhívás folytán engedjek meg, hogy néhány szót szóljak. (Halljuk! Halljuk!) Üdvözölöm az új kormányt a párt nevében, mert programja, bár rövid vonásokban, tartalmazza azt, amire ez a párt mindig törekedett és amire az új helyzetben inkább kell törekednie, mint valaha: összhangot létesíteni a nemzet és a korona, a kormány és a parlament, a parlament és a nemzet között. Azt hiszem, azon az uton, amelyet a t. miniszterelnök ur az imént jelzett, e célokat el is lehet érni. De erre feltétlenül szükséges, hogy egyetel a közvélemény minden tényezője minden előítéletet és elfogultságot, emberekkel és intézményekkel szemben, lérelegyen és másfelől, hogy a párt minden tagja ebben a törekvésben a kormányt egész odaadással támogassa. (Élénk helyeslés.)

Nemcsak ilyen kellemes pillanataink lesznek, hanem lesznek erős küzdelmeink is, de ha tisztában leszünk a céllal, amely felé haladnunk kell, akkor meg fogjuk találni az alkotmányos eszközöket azon célok elérésére. (Élénk helyeslés.) En feltétlenül hiszem, hogy az új kormány abban az irányban, amelyet a miniszterelnök ur az imént jelzett, minden eszközt kellő mértékben és kellő arányban fog alkalmazni és szigorúan ragaszkodva a parlamentarizmus és az alkotmányosság követelményeinek, iparkodni fog ezeknek elérésére mindent elkövetni. Hiszem azt is, hogy a pártban ebben az irányban véleménykülönbség nem lesz, hanem hogy annak minden tagja egyet fog érteni a kormánnyal ebben a törekvésben. (Helyeslés.)

A küzdelem hevében egy és más oldalról a szenvedély szokott mutatkozni. Ennek támadásai leginkább minket szoktak érni. Ha bizonyos higgadtság

— Csak ösztint és becsületesen — mondta. — Itt minden ember egyenlő.

A színész megint nevetett.
— Kérem — mondta.

— Semmi kérem. Hagyjon fel ezekkel a dolgokkal. Most nem vagyunk a színpadon. Tehát önök lármáztak az utcán.

— Nem. Jókedvünk volt s mikor vacsoráról kijöttünk a vendéglőből, hógombóccal kezdtünk dobálózni. Szépen esett a hó s tréfa volt az egész. Ez az okoskodó, nagyképu rendőr...

— Ohó — pattant föl a kis tiszt. — Ilyent ne tessék mondani. Elvégre... Igen, elvégre nem lehet mindenki színész. Elismerem, hogy a színészet igen tiszteletreméltó mesterség, de nem jogosít föl ilyen nyilatkozatokra.

— Bocsnán, de...

— Nem. Mi is a kultura szolgálatában állunk. Eppen úgy, mint ahogy önök. Értik?

— Igen.
— És mi is nagy szolgálatot teljesítünk a műveltség terjesztése körül. Ezt nem lehet tagadni.

— Ugy van — felelte az egyik színész vidáman.

— Eppen ezért, nem engedhetem meg, hogy az önök cselekvéseire nézve más mértéket alkalmazzak, mint bárki máséra.

— Bocsnán — mondta az egyik színész — nem is kértem, de...

— Oh — felelte önértzetesen a kis tiszt — hiába is kéré. Itt nincs protekció. Itt a törvények parancsolnak. Ez itt a rend és a logika. Az igazi élet.

A színésznek nevettek.

— Ne nevéssenek! — mondta indulatosan.

— Talán azt hiszik, hogy az az élet, amit önök elkövetnek a színpadon? Ha azt hiszik, nagyon csalódnak. Ott, hogy úgy mondjam, minden elő van készítve. Az életben pedig váratlanul jön

minden. Váratlanul csalják meg a nők a férjüket... Igen... Erisék meg, egészen váratlanul s a dolog nincs előkészítve az első föl-vonásban.

Egészen nekihevíült most már a dolognak. Ugy érezte, hogy ő nagyon magasán felette áll ennek a három embernek.

— Ne gondolják, — folytatta — hogy mi nem értünk a művészetekhez. Sőt egyebet mondok.

— No mondjon — vágott közbe kedélyesen a színész, aki most már belenyugodott ebbe a helyzetbe.

— Hát mondok is. Mondom pedig azt, hogy önök rosszul fogják föl a dolgot. Teljesen rosszul. Önök, ugy-e bár, a kultura apostolai?

— Igen.

— Nos. Hát ha önök valóban a kultura apostolai, hogy állhatnak ki az utca közepére hóval dobálózni? Illik ez? Való ez? Művészet ez? Mi? No most feleljenek! Ne féljenek, nem bánom önöket. Van annyi helyes érzésem, hogy nem sujtom súlyos büntetéssel. De ismerjék be, hogy ez nem illő a kultura apostolaihoz. Sőt, hogy őszinte legyek, hogy ez disznóság. Vallják be!

A három színész lehajította a fejét s szomoruan monda:

— Igaz. Belátjuk.

— No lássák — diadalmaskodott a kis tiszt.

— Szerencsétlők, hogy belátták. Ez már a javulás kezdete.

Uj cigarettát sodort s aztán így szolt:

— Ön nagyon jól játszott ma este. Igen csinosan. Sajnálom, hogy utóbb így elrontotta a dolgot.

— Bocsnán meg, de ezentul...

— No jól van — nyugodott bele a kis tiszt, kezét nyújtá a színésznek, igen bizalmasan megrázta s így szolt: — Hát az egyszer még elmehetnek haza... Adieu!

és megfontolás el nem hagy bennünket, akkor sokkal gyengébbek lesznek a támadások vagy legalább azok eredménye és hatása sokkal gyengébb lesz, mint ha magunkat tulzásokra ragadtatjuk. (Ugy van!)

Másfelől nem lehet tagadni, hogy a nagy feladatok egész sora, amelyek részben már előterjesztettek, részben készen vannak, ennek a valóban felzavart kedélyű nemzetnek élető eleme kell hogy legyen, amely a megoldást, lehet mondani, csak napokkal vagy hetekkel szabja meg előbb. (Élénk tetszés.)

Ehhez nemcsak szorgalom, nemcsak odaadás, hanem kitartás is kell. (Helyeslés.) Kitartás, amely nem engedi magát zavartatni pillanatnyi felhevülésekkel, hanem meg, minden sértés és erőszakoskodás nélkül, a maga törvényes és alkotmányos utján feladatának teljesítésében. (Igaz! Ugy van!) Jól tudom — és itt egészen őszintén szólok — hogy a párt különböző árnulatokból áll, hogy különböző véleményű egyénekből van az összealkotva. Amde ez nem is lehet másképp. És nem tagadom, nem titkolom azt, hogy a párt fejlődésében az utóbbi időben nem volt meg az az egészséges egyöntetűség, amelyre az akcióképesség feltételül szükséges van. Alkossuk a pártot úgy, hogy annak minden egyes tagja meggyőződése és szorgalmas munkássága által iparkodjék egymást a munkában minél jobban megismerni és megszeretni, mert akkor létesül az a bizalmas összhang, amelyre feltétlenül nemcsak nekünk, hanem az ország érdekében való működésünknek is okvetlenül szüksége van. (Igaz! Ugy van!) Ha e tekintetben mindnyájan azon célt tartjuk szem előtt, amelynek előtűnik legelőnie kell a haza érdekében, ha e tekintetben kellő elhatározással s önzetlenséggel bírnak, akkor a pártnak ereje a nehéz megpróbáltatások után csak fokozódni, működési és munkaképessége pedig feltétlenül emelkedni fog. (Élénk helyeslés.)

Szándékosan nem akartam itt e szót: haroképesség, használni. Kerültem ezt azért, mert ez provokatív természetű, mert a harcot, ha kell, a parlamenten téren, parlamenti fegyverekkel mindig felvesszük, de a többség kötelessége és méltósága egyaránt parancsolja azt a bizonyos méltányosságot és higgadságot, amely nélkül a többség kormányképessége egyáltalán nem biztosítható. (Igaz! Ugy van!)

Azok után, amiket a miniszterelnök ur a mult alkalommal és a mai napon mondott, ismervé jellemét és tehetőségét, ismervé a kormány tagjainak munkaképességét: egész bizalommal nézek a jövő elé, oly jövő elé, amely nem legyőzötték és győzők számára lesz a parlamentben készíve. hanem az ország érdekeinek érvényesülését mozdítja elő. (Élénk helyeslés.)

Ismétlően üdvözlöm az új kormányt. (Élénk helyeslés.)

Ezután elnök felkéri a párt tagjait, hogy a legközelebbi napokban minél számosabban jelenjenek meg a képviselőházi üléseken és figyelmezteti őket, hogy holnap 1/29 órákor a kijelölt-bizottság tagjai vannak összehívva és hogy ezek működésének befejeztével pártkonferencia fog megtartatni.

A holnapi ülés.

A háznagyi hivatal egyszerűen kétségbe van esve. Ma délig éppen ezerháromszáz jegyet kértek és jegyeztek elő. [Főrendek, képviselők, új miniszterek, régi miniszterek s mindezeknek ismerősei, nemkülönben az ismerősök ismerősei jegyeztek elő jegyeket: — hely pedig nincs ezerháromszáz, hanem van körülbelül harmadrész annyi. A háznagyi hivatal tehát összekulesolt kezekkel kér pardont:

— Bocssásanak meg, de csak minden harmadik érdeklődőnek adhatunk jegyet!

Hogy minden karzat zsufolva lesz, az bizonyos. De hogy olyan skandalumok is lesznek-e, mint ezt a közönség hiszi, az már nem egészen bizonyos. Színes ülés lesz, de alighanem vihar nélkül való. Mikor a fiatal miniszterelnök az ő gyökeresen föllírsült kabinetjével be fog vonulni s a szabadalvópárt tüntetni, az ellenzék pedig zugni fog: az elég csinos jelenet lesz bevezetésnek. De aztán egy jó félóra halálos unalomban fog eltelni. *Daniel* Gábor alelnök, aki Apponyi és Tallián lemondása után egyelőre magára maradt az elnökségben, *másfélszáz* kérvényt fog bemutatni. Ez a félóra jó lesz arra, hogy az új kabinet körül nézzen s a közönség is jól megnézhesse.

Aztán gróf *Tisza* István elmondja programbeszédét.

Ma már bizonyos, hogy meg fogják hallgatni. Sokkal érdekesebb ígéretekkel értesültek már eleve az ellenzéki pártok, semhogy az ígéreteket szentesítő programmal szemben lármások és türelmetlenek lehetnének. Meg fogják hallgatni

s lesz majd változatosság az egyes pontok körül, mikor általánosan helyeselnék s mikor csak jobbról hangzik az éjlen, balról ellenben annál hevesebben viharzanak. De annyi bizonyos, a programnak figyelmes hallgatósága lesz.

Aztán sorra fognak felszólalni az ellenzéki pártok vezetői: *Kossuth* Ferenc, gróf *Zichy* János, *Szederkényi* Nándor. Nincs kizárva, hogy a nemzetiségi képviselők sorából is felszólal valaki. Ezek után pedig megindul a vita, de két órán túl nem szabad tartania. Akkor az elnök meg fogja szakítani. Lehet, hogy aztán a napirend-indítvány körül is lesz egy kis esetepaté, de az már aligha lesz komoly vihar s eltart, ha eltart, három óráig, tovább azonban nem.

Négy órákor pedig a *főrendház* ülése kezdődik. De oda már nem téri magát a közönség. Nem is fog sokáig tartani, ami abból is kitetszik, hogy hat órákor már a minisztériumban fog bemutatkozni gróf *Tisza* István.

A függetlenségi párt értekezete.

A függetlenségi párt ma este újból értekezletet tartott, melyen azonban még ma sem hozott végleges határozatot. Az értekezlet folyamán a párhelyiség ablakai alatt nagy tömeg verődött össze, hogy tüntessen a függetlenségi párt és az általános választói jog mellett.

A pártértekezlet lefolyásáról tudósítónk a következőkben számol be:

A függetlenségi és 48-as *Kossuth*-párt ma esti értekezletén *Kossuth* Ferenc elnököl. A jegyzőkönyvet *Neszi* Pál vezette. Elsőnek *Barabás* Béla szólalt föl.

Barabás Béla: Ugy látja, hogy az eddigi tanácskozás folyamán a párt lefért arról az utról, melyen elindult, mert a ternapi napon is feltételekkel tanácskoztak, amelyek mellett a párt baromodorán változtatni vélték és teljesen figyelmen kívül hagyták a kiindulási pontot, amely küzdelmünkre okot adott, a magyar szolgálati és vezénynyelvet. Ugy látja, hogy erős hangulat képződött ezen kérdéseknek kirekesztése érdekében, sőt a sajtónak egy nagy része is ezen hangulatnak ad táplálékot. Figyelmezteti a pártot, hogy a szabadalvópárt programjában semmi érdemes dolog nincsen olyan, ami okot adhatna arra, hogy a párt baromodorán változtasson. És azon csekélységek végrehajtása, melyek e programban benn vannak, nincsenek semmiféleképpen sem biztosítva. A pártnak határozni kell, hogy vagy ő is lépze meg és leszerel, vagy nem hisz és küzdelmét változtatlanul tovább folytatja. Ő ismeri a választók hangulatát az egész országban. Még azok is, akik a válságos helyzet folytán kárt szenvedtek, a nyelv kérdésében intranzigens álláspontot foglalnak el. Az ő indítványa az, hogy tekintettel az ország súlyos helyzetére, ha már az indennitás keresztülboosátást tűrnünk kell, úgy azt csak azon kikötéssel szabad tűrni, hogy mondassék ki, miszerint az indennitás a közös költségekre nem terjed ki. Az ujoncokra vonatkozó javaslatot azonban semmi esetre sem engedjük át mindaddig, míg a szolgálati és vezényleti nyelv dolgában a nemzet jogát nem biztosították.

Bedőházy János: *Barabás* indítványát nem tartja kivethetőnek. Mert nincsen mód és expediens arra, hogy az indennitásból egy bizonyos részt kiragadjassunk. Arról van szó, hogy a kormányval olyan megállapodást létesítsünk, melynek alapján a nemzet számára olyan lényeges jogokat tudjunk biztosítani, melyek az obstrukció fegyverének használatát szükségtelenné tennék. Véleménye szerint most semmiféle határozatot sem kellene hozni, hanem akár a kormány programjának tárgyalásakor, akár az indennitás vitájában kérdéseket intézünk a kormányhoz és az ezekre a kormány által adandó feleletektől tesszük függővé azt a baromodort, melyet a kormányval szemben folytatni kívánunk.

Földny Géza: Nem vitás a köztünk, hogy a szabadalvópárt által elfogadott katonai program a legtvólabbról sem elégíti ki a mi kívánalmainkat. Az is bizonyos, hogy olyan megállapodás kell létesíteni, melynek mindenki alárendelheti meggyőződését. A legnagyobb visszaesés a szabadalvópárt programjában az, hogy a felségjog a párt és minisztérium felelőssége mellett nemcsak szankcionáltatott, hanem az az állapot is fenntartott, hogy a felséget megilleti a nyelv meghatározásának joga. Itt a felségjog által elrendelt és fenntartott német nyelv továbbra is fennmaradt. A szabadalvópárt-program nyoleadik pontjának harmadik bekezdése annyit jelent, hogy csak a király beleegyezésével, új törvény által lehet ezt az állapotot megváltoztatni. A nélkül, hogy a nemzet valaha lemondott volna nyelvééről, fennmarad egy állapot, melyet csak törvénnyel lehet megváltoztatni. Minthogy pedig a törvényhez okvetlen szükséges a király szentesítése, ez egy valóságos

katonai *ischli* klauszúra. (Élénk helyeslés.) *Barabás* Béla indítványait kivethetlenné tartja, de azokra szükség sincsen. Elismeri, hogy a kormány párt katonai programjában, a végrehajtást illetően, garanciák felett megindítandó vita, hogy a kérdéseket tisztázzuk és ezen kérdésekre kapott válaszok alapján a további eljárás felett határozassunk. Azonban nem tiltolja, hogy igen nagy vívmányt lát máris abban, hogy amidőn egy nagy többség hajlandó a nemzetnek nyelvéhez való jogát megtagadni, a kormány ezt a kérdést sem institutív sem deklarativ alakban a törvényhozás elé nem hozza. Kéri a pártot, hogy ma ne határozzon, hanem várja meg a kormány programját s holnap este határozzon követendő taktikájáról.

Krasznay Ferenc: A *Tóth* János által fölvetett gondolatot ajánlja a párt figyelmébe, hogy a nemzet szélesebb rétegeire terjesszük ki a választójogot. Azt akarja, hogy ne forgácsoljuk szét erőnket, hanem koncentráljuk a kérdés megoldására.

Pap Zoltán: A szabadalvópárt programja nem alkalmas a kibontakozásra. Nem lát okot arra, hogy a párt baromodorán változtasson. *Tóth* János indítványához csak akkor osatlakozik, ha az új rendszer szerint tartatnak meg az új választások. Nem kell megkérdőzni a nemzetet. Nekünk megvan a mi programunk s ezt valósítjuk meg. A harcot nem adja föl.

Benedek János: Magáévá teszi *Bakonyi* álláspontját. A szabadalvópárt programja nem alkalmas a nemzeti jogokért folytatott küzdelem megállítására. Főlveti a ház-élnöki kérdést. Tudvalevőleg a kormány párt *Perczel* Dezsőt akarja a Ház elnökének. Ez ellen a pártnak a leghatározottabban állást kell foglalnia. Ha kell, úgy obstruálja meg a párt, de ne engedje meg *Perczel* Dezső megválasztását. Jellemzi *Perczel* Dezsőt mint belügyminisztert és főlemliti, hogy *Perczel* éppen a legutóbbi időben okot adott arra, hogy a párt minden elkövessen, hogy megakadályozza elnökékké váló megválasztását. Főlemliti, hogy *Perczel* a mult alkalommal *Barabás* Béla ellen olyan kifejezéseket használt, valamint *Lengyel* Zoltán ellen is, melyek lehetlenné teszik, hogy ő az objektivitást igénylő elnöki székelt eloglalhassa. Meri *Perczel* Dezső vagy felhevülésében követte ezt el s akkor nincs kvalifikációja az elnöki méltóságra, vagy pedig öntudatosan tette, avval a céllal, hogy szavaival ifélelő is visszhangja legyen. *Perczel* Dezső ugyanaznap, mikor *Lengyel* Zoltán ellen kifakadt, elnököt is a mentelmi bizottságban a *Lengyel* ügyben s ott mint elnök érszakolta a *Lengyel* kizárását. Bejelenti, hogy ő *Perczel* által *Lengyel* Zoltán ellen elkövetett sérelmet be fogja jelenteni a Háznak.

Barta Ödön: Az országban azt várják, hogy a függetlenségi párt a holnapi ülésen a kormány program elhangzása után állást foglaljon. Azt kívánja tehát, hogy az elnök a párt nevében nyilatkozzék.

Babó Mihály: Mindenekelőtt azt a kérdést akarná eldöntetni, hogy az adott viszonyok közt a katonai téren a küzdelem folytatása által lehet-e több eredményt kivívni. Ő a harcot folytatni kívánja.

Kukik Béla: Szintén kívánja, hogy az elnök holnap felszólaljon, de az az óhaja, hogy a felszólalás ne terjeszkedjen ki a párt által követendő további eljárásra.

Vera József, *Kapotsffy* Jenő, *Bizony* Ákos, *Fickler* Győző, *Papp* Elek hasonértelmű rövid felszólalása után *Tóth* János csatlakozik azokhoz, akik kívánják, hogy az elnök holnap *Tisza* István után ne csak a párt programját fejtsse ki, hanem a helyzetre vonatkozó észrevételeit is tegye meg, s egyúttal azt indítványozza, hogy a párt ma csak afelett határozzon, hogy a párt a kormány programjának megismerése után határoz a jövő harcának módja fölött.

Kossuth Ferenc elnök: Szívesen vette volna, ha holnap más szólalt volna föl a párt nevében és ő csak akkor szólhatna, ha már a párt álláspontját tolmácsolhatja. A véli magát a párt egyhangú akaratának s így holnap a miniszterelnöki program elhangzása után a párt elvi álláspontját ki fogja fejteni.

A párt a követendő eljárásról a holnap este hat órákor tartandó értekezleten fog határozni.

A *Szederkényi* Nándor elnökletele alatt álló függetlenségi és 48-as párt ma este értekezletre jött össze a Pannónia különteremben. Az értekezlet *Hólt* Lajos bízta meg a párt állástoglalásának a Házban való kifejtésére. Ezután a taktikai kérdéseket beszélték meg. Az értekezleten a többi ellenzéki pártok részéről is sokan jelen voltak, úgy, hogy az értekezlet a későbbi órákban pártközi tanácskozássá változott át. Az így egybegyűlték a harc folytatása mellett foglaltak állást.

A néppárt értekezete.

Az országgyűlési néppárt ma este hat órákor értekezletet tartott. A párt elnöke, gróf *Zichy*

János arról értesítvén a pártot, hogy csak ma este tíz órakor érkezhetik a fővárosba, helyette *Rakovszky István* alelnök vezette az értekezletet, amelyen jelen voltak: *Szilvi Géza*, *Meszleny Pál*, gróf *Zichy Aladár*, báró *Kaas Ivor*, *Darányi Ferenc*, *Simonji-Semadam Sándor*, *Csernoch János*, *Zboray Miklós* és *Jankovich Béla*. Az értekezlet a mult szombati értekezlet határozata alapján a Tisza-kormányt holnapra bemutatkozásának esélyét vitatta, tárgyalta a házelnöki választás kérdését és szóvá tette a párt programja alapján azokat, amiket a Kossuth-párt állít fel most a részéről eszkelendő lezserelés ellenértéke gyanánt. A diskusszióban az értekezleten megjelent összes képviselő rész vettek.

A miniszterek mandátuma.

Eszeikről táviratozók: Nagy érdeklődés tárgya az a kérdés, hogy Cseh miniszter, ki Eszék városát képviseli a horvát tartománygyűlésen, a kormányba újból való meghívására alkalmából új választásnak veti-e alá magát. Tudvalevőleg a képviselőház összeférhetetlenségi bizottsága a Kómasics-esetben úgy döntött, hogy horvát képviselőnek is új választásnak kell magát alávetnie miniszterré való kinevezése esetén. Csehnek újból meghívását biztosra veszik.

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Illetékes oldalról arról értesülünk, hogy Cseh Ervin miniszter nem szándékozik miniszteri kinevezése alkalmából képviselői mandátumáról lemondani, mert őt a horvát országgyűlés és nem valamely választókerület küldte a magyar képviselőházba, erre az esetre pedig az összeférhetetlenségi törvénynek idevonatkozó rendelkezései irányadóknak venni nem lehet.

Erzevics Albert kultuszminiszterrel történt kinevezése folytán képviselői mandátumáról lemondott. Holnapra várják a városi házban a képviselőház elnökeinek hivatalos értesítését s ha magkapják, a közép-ponti választmány csütiörtökön délután tart ülést s kitűzi a választás napját. Az eddigi megállapodások szerint a képviselőválasztás november tizenkilencedikén lesz.

Szatmár-Németi, november 3.

A satmári szabadelvűpárt mai ülésén *Hieronymi* újból képviselővé jelölte s elhatározta, hogy a jelölő határozatot tisztagy küldöttség holnap reggel felviszi Budapestre.

Tisza üdvözlése.

Hazuról, Biharból üdvözlők először gróf *Tisza István* miniszterelnököt. Nagyvárad telegramm jelenti, hogy a bihar megyei szabadelvűpárt gróf *Tisza István*-nak, mint a párt elnökének, a következő táviratot küldte:

Igen széles körben keltet igaz örömet nagyméltóságodnak magyar miniszterelnökké lett kinevezetése, kinek szilárd jellemétől, államférfiúi nagy tudományától, minden áldozatra kész honszeretétől és céltudatos politikai irányattól teljes joggal várjuk a megengedett állami rend és a mindennel visszaállított alkotmányos élet folytatosságának visszaállítását. Mindenekelőtt nagy a mi örömünk, kik eddig is büszkén vallottuk nagyméltóságodat a mi elnökünknek, a mi vezérünknek. Ezen érzelmünk kifejezése mellett fogadjuk nagyméltóságod egyszersmind azon őszinte érzésünk tolmácsolását, hogy mi minden rendelkezésünkre álló erőnkkel megrendíthetetlen bizalommal ogjuk, mint eddig is tettük, követni és támogatni bazarfői működésében nagyméltóságodat. A bihar megyei szabadelvűpárt nevében, *Hegyesi Márton* alelnök.

A régi miniszterek bucsuja.

Gróf *Khuen-Hédervány Károly* ma délelőtt bucsuzott el a miniszterelnökség és a belügyminisztérium tisztviselői karától. A miniszterelnökségnél a bucsu tisztán érzelmi jellegű volt, minden politikai vonatkozás nélkül. Ellenben a belügyminisztériumban *Szell* Ignác államtitkár a törvényisztelő minisztert dicsőítette *Khuenben*, aki viszont a maga részéről azt fájalta, hogy szerzett tapasztalatait nem érvényesíthette belügyi téren az ország hasznára. Ez a legalább is pikáns bucsuzkodás így folyt le:

Szell Ignác államtitkár: Mi nagyméltóságodban törvényisztelő, igazságszerető, objektív gondolkozású minisztert bírtunk, aki megnyerő érintkezési módjával kötelességeink végzését valósággal megédesítette. Nagyméltóságod miniszterkedése rövid ideig tartott, de ez a rövid idő elég hosszú volt arra, hogy a távozásával minket erős veszteséget fájdalmasan átérizzük. E kellemes együttműködésnek, melynek harmóniáját soha egy felhőske sem zavarta meg, emléket meg fogunk őrizni. Egy kimagasló államférfiúi szereplésnek, mint amint nagyméltóságodnak jutott, méltatása a történelemnek van fenn tartva, amely a maga objektív ítéletével azokhoz az országra szóló nagy érdemekhez, melyet a szent korona egyik tartományában közel két évtizeden keresztül a magyar állameszme megszilárdítása körül szerzett, hozzá fogja csatolni azt a nagy históriai je-

lentőségű szolgálatot, melyet az országnak zűrzavaros állapóból való kivételése körül oly önzetlen hazafisággal teljesített. Midőn magunkat nagyméltóságod kegyes jó emlékébe ajánljuk, kívánjuk, hogy azon magasztos öntudatban, hogy hazájának nagy szolgálatokat tett, isten a trón diszére és a hazá javára sokáig boldogan éltesse.

Hédervány a bucsubeszédre így válaszolt: Ha valamit fájlatok, úgy ez az, hogy a belügyminisztérium élén nem volt időm és alkalmam arra, hogy szerzett tapasztalataimat az ország javára ebben a működési körben érvényesítsim, pedig ez szolgát volna legnagyobb örömhörem, mert hisz érzem, hogy ahhoz tudok és ezzel tudtam volna az országnak hasznot hozni. De a végzet — vagy az ország érdeke, mert én így fogom föl — másképp kívánta. Az az idő, melyet én a belügyminisztérium élén töltöttem, igen rövid volt, de egyáltalán igen mozgalmas is. Hazafias megelégedéssel tölt el az a tudat, hogy az egész idő alatt nem volt egyetlen egy percem, amidőn nekem a belügyminisztérium működése bármiféle gondot is okozott volna, pedig éppen ebben a mozgalmas időben ez a minisztérium, ha nem úgy kezelte ügyeit, mint ahogy kezelni kellett, sok bajnak forrása lehetett volna. Hanem ez a minisztérium a maga működésével megtudta akadályozni azt, hogy ebben az országban nagyobb bajok keletkezessenek. Ezzel nagy hálaára kötelelek le engem, mert helyzetem igen súlyos lett volna, ha ilyen válságos idők közepette még az ország nyugalmát is megrendülve láttam volna.

A honvédelmi minisztérium tiszt- és tisztviselői *kará Gromon* Dezso államtitkár vezetésére és tisztelettel után 1 órakor tisztelegtek a távozó *Kolossyváry Dezso* honvédelmi miniszterrel. *Gromon* Dezso államtitkár szép bucsubeszédet intézett a miniszterhez.

Mi reméltük, meg voltunk győződve, — úgy mond — hogy nagy méltósággal és bölcs vezetéssel alatt igen sokáig fogunk működni a legmagasabb trón és hazánk érdekében. Másként rendelte a sors... Legyen meggyőződve nagyméltóságod, hogy mindig, amit e rövid idő alatt is velünk tett, felejtethetetlenül teszi előttünk örökre azt a rövid idő is, amelyet vezetésére alatt töltöttünk. Legyen meggyőződve, hogy az együtt töltött rövid idő nekünk mindnyájunknak mindig felejtethetetlen marad és ha nem tarozhatunk is nagyméltóságoddal ezentel egy kötelekbe, excellenciád mindenkor számíthat legkészségesebb, legodaadóbb szolgálatainkra.

Erre Kolossyváry Dezso honvédelmi miniszter válaszulva, hangsúlyozta, hogy ő nagy reményekkel jött és lépett be a minisztériumba.

Az idő rövidsége, — úgy mond — mely itteni működéséhez füve van, teszi csak azt, hogy közös munkánkban kifelé nagyobb eredményt nem tudunk felmutatni és nem tehetünk többet. Az okok máshol fektettek. S minthogy ez az utolsó perc, midőn az urak előtt jelen minőségemben állok, fogadják szívem legőszintébb érte meit, melyek a legnagyobb hálaival, köszönettel fordulnak az urak mindegyikéhez mindazon sok és jó szolgálatokért, melyekkel az urak engem mindenkor odaadással támogatni szívesek voltak. Mielőtt az uraktól elválok, kérem, tartsanak meg jó emlékezetükben s azon urak, akikkel talán később is érintkezésbe fogok lépni, legyenek meggyőződve, hogy mindig ugyanazon jó barátot fogják bennem találni, akiknek eddig is voltam. *Gromon* államtitkár felé fordulva: Nagyméltóságodnak kiünös köszönetet mondok azon paratlan odaadásért, melylyel engem az első pillanattól kezdve egészen ezen utolsóig mindenkor támogatott, a mi nélkül nemcsak itt e házban, de e házban kívül sem tudtam volna kötelességemnek megfelelni.

Cáfolat.

A Magyar Távirati Iroda illetékes helyről tett értesülés alapján kijelenti, hogy a lapokban megjelent az a hír, miszerint gróf *Khuen-Hédervány Károly*, mint belügyminiszter, Debreczen város polgármesterét és városi tanácsát felfüggesztette, valótlan.

KÜLFÖLD

Lamsdorff, Bülow, Delcassé. *Bülow* és *Lamsdorff* grófok, akiknek a wiesbadeni császár-találkozás alkalmával alig lesz idejük, hogy beható diplomáciai tárgyalást folytassanak, november ötödikén, amikor a fejedelmi vendégek *Wolfgang*-tenben lesznek, Darmstadtban tanácskozni fognak.

Az *Echo de Paris* munkatársa Darmstadtban hosszabb beszélgetést folytatott gróf *Lamsdorff* útkirával, aki azt mondta, hogy gróf *Lamsdorff* szükségét érezte annak, hogy *Delcassé*val tanácskozzék, amint néhány héttel ezelőtt gróf *Góuchousov*val tanácskozott és legközelebb gróf *Bülow*val fog tanácskozni. A *Delcassé*-val való teljes megegyezés természetes következménye volt a két diplomata békés szándékának. A macedóniai kérdés megvitatása csak kevés időt kívánt, mert Franciaország és Oroszország ebben a kérdésben teljesen egyetértettek a szultánnak ajánlott re/or-

mok dolgában. Egyébiránt a többi európai állam ebben a kérdésben semlegességet, vagy éppenséggel közömbösséget tanusit. Németország már teljesen hozzájárult a magyar-osztrák-orosz jegyzékhez.

Kié Eitel Fritz? A lezajlott nagy obstrukció alatt magyar lapokban többször volt szó arról, hogy a német császár második fia, *Eitel Fritz* Magyarország leendő királyának van kiszemelve s e célból erősen is tanul magyarul.

Azon a banketten, melyet tegnapi este *Koch* birodalmi bankelnök tiszteletére rendeztek, *Bülow* kancellár ünnepi beszédében hivatkozott arra, hogy *Vilmos* császár így nyilatkozott:

— *En és fiam a német népé vagyunk.*

Német politikai körökben a császár e nyilatkozatát válasznak tekintik azokra a kalandos és tendenciózus hírekre, melyek *Eitel* Frigyes hercegnek állítólagos magyar nyelvi tanulmányaiival kapcsolatban szárnyra keltek.

A helyzet Franciaországban. Nincs két-ség benne, hogy a francia liberalizmus elleneségei, a klerikálisok és nacionalisták nagyon szeretnék *Combes* lemondására bírni, s a klerikális lapok már szelbén is terjesztik *Combes* lemondásának a híret, de a miniszterelnök környezete kijelenti, hogy *Combes*nek az egyelőre eszégében sincs. Lehet különben, hogy a lemondás híre maga a kormányelnök környezete terjesztette, hogy így a republikánus többséget ismét összetartsa. A szocialista lapok követelik ugyan *Lépine* rendőrprefektus lemondását, *Combes*et azonban nem, mert a köztársaság érdekében valónak tartják, hogy *Combes*nek ideje legyen a programját megvalósítani. A *Radical* is azt hiszi, hogy a közzoklatás reformjának nagy kérdését csak egy egyöntetű minisztérium oldhatja meg.

Clémenceau azt mondja, hogy úgy a szenátusban, mint a kamarában még sohasem volt oly élénk az a vágy, hogy a jelenlegi kormány mindenképp föntartassék, mint most, s erre a célra mindkét testület republikánus többségének minden lehető áldozatot meg kell hozni, hogy a *Combes* vezetésére alatt oly szerencsésen inaurált megszabadító politika folytatható legyen. A mi klerikálisaink naivan gyerekes fölfogása azt hiszi, — kérdezi *Clémenceau* — hogy e cél elérése egy ülés szavazásának a véletlen eredményétől függ? Vajjon biztosak abban, hogy valamikor nem fogják megbánni *Combes* távozását? *Combes* a francia nemzet azon akaratainak a kifejezése, hogy Franciaország a római járom alól fölszabadíttassék. Ha *Combes* megbukik, akkor más, sokkal radikálisabb ember fog következni, aki *Combes*hez úgy fog viszonylani, mint *Combes* *Jules Ferry*hez.

Páris, november 3.

Az Elyséeben ma tartott minisztertanácsos *Combes* miniszterelnök közölte, hogy Nord megye elöljárójának nem sikerült az arméniai és hublinesi sztrájk megszüntetése választott bíróság útján.

Páris, november 3.

A kamara ma tanácskozott a szenátustól elfogadott munkaközvetítési hivatalról szóló törvényjavaslat felett. *Contant* szocialista a szolgálat közvetítő hivatalok azonnal való eltörlését indítványozta, de indítványát elvetették.

A mandsu ügy. *Alexejev* tengernagy, Orosz-Keletázsia akirálya *Port-Arthur*-ból való távozását elhalasztotta, ami arra vall, hogy a helyzet súlyosbodott. *Pekingben* attól tartanak, hogy Oroszország *Antung*ot s a koreai határ egyéb pontjait a japán-kinai kereskedelmi szerződés aláírása előtt megszállja s ezzel akadályt gördít az elé, hogy *Mandsuria* Japán és az Egyesült-Államok számára megnyitassék.

Washington-ból jelenti egy kábelüregny, hogy a kínai követ, miután *Peking*-ből utasításokat kapott, tanácskozást folytatott az államminisztériummal és kormányára nevében arra kérte az Egyesült-Államok kormányát, hogy támogassa *Khinát* Oroszországra ama törekvés ellen, hogy egész *Mandsuriát* hatalmába ejtse.

Hay államtitkár azt válaszolta, hogy a *China* és az Egyesült-Államok közt kötéendő kereskedelmi szerződés ratifikációja előtt semmit sem ígérhet. *Hay* államtitkár megállapodott *Roosevelt* elnökkel, hogy a szenátust felhívják a kereskedelmi szerződés sürgős ratifikálására.

Pekingben kínos izgatottságot keltett az a jelentés, hogy az orosz csapatok megszállották *Mukdent*.

A *Times* jelenti *Sangháj*-ból: *Csangcsing* és *Juansik* a mai kihallgatáson a császárné előtt a mellett emeltek szót, hogy a trón csatlakozzék *Japán*hoz és álljon ellent Oroszország támadásainak.

A távozó Zanardelli.

Budapest, november 3.

Zanardelli Olaszország közéletének harcezerjéről hetvennégy éves korában vonul vissza, midőn már nemcsak a gyöngék és hajótörtek, hanem a bátrak és dacosak is többnyire rég partra szállottak és bevonták vitorláikat. Az utolsó hónapokban az őz államférfi egészsége megrendült, orvosai ismételtlen sürgették: vonuljon vissza a politikától, de a doktorok intelméhez a cári látogatás fiaszkójának kellett társul szegődnie, hogy Giuseppe Zanardellit hazaszólítsa bájós tóparti villájának csendjébe. A cári látogatás elmaradását Olaszországban — számba sem véve a felső tisztelet és a konzervatívok — vegyes érzelmekkel fogadták. Maguk a szocialisták is megosztottak és az opportunisták — Giolitti barátai — nyíltan hirdették, hogy semmi közük a Ferri „epileptikus taktikájához.” A republikánusok egy töredéke is — élén Colajanni képviselővel — váratlanul a cár mellé szegődött, hirdetvén, hogy a köztársasági eszme egyképpen ellensége az orosz cárnak, a német császárnak vagy az olasz királynak és nincs értelme annak, hogy az uralkodókat kategóriákba sorolják.

Hozzájárult az efféle vesszőparipa-lovaglás-hoz tömördek apró-cseprő római egzisztencia keserves anyagi családja. Az üzletek, színházak, bérköcsök, szállodások, rikkanok, fechinók, idegen-vezetők már előre ittak a medve bőrére, és most, hogy a cár nem jön Rómába, sőt, amint Ferri önértéken írja, „nem is fog jönni”, egyáltalán nem titkolják kedvetlenségüket. Végül komoly és tiszteletreméltó gazdaságpolitikusok meghajtották a cár meleg és bensős fogadtatását, mert úgy vélik, e látogatás kezdőpontja lehetne az egyre export-képesebb olasz ipar balkáni imperializmusának. Olaszország a levante kereskedelem múltjában jelentős szerepet játszott, most ugyane természetesen irányban — ha Oroszországgal meg tud egyezni — találhatnak piacot a havasok alján folyóvárt hatalmas gyárak. Olaszország gazdasági előnyök fejében vállalta a hármasszövetség katonai terheit, de e terhek dacára, úgy tetszik az olasz közvélemény zömének, a szövetséges-társak újabbban olyan gazdasági elszigeteltségbe hajlandók Olaszországot sülyesztani, amely éppen nem volna nagyogó.

A Zanardelli-kabinet kétségteletlenül e vezérgondolat hatása alatt terelte külpolitikáját egyre közelebb Franciaországhoz. Viszont ugyane az eszmemenet, mely az utolsó években mely gyökeret vert, okozta ma, hogy Giuseppe Zanardelli nagyszülő államférfi pályafutása véget ér. Csaldik, aki ezt az ellentmondást tisztán a véletlen szeszélyének tekinti. Zanardelli egyéniségének vannak immanens tulajdonságai, melyek most lelki meghasonlást és politikai bukását okozták egy családokban és sikereiben egyaránt gazdag pályafutás után. Még tizennyolcéves alig múlt, midőn a párisi februári forradalom hírére az idegen járomban nyögő Olaszország Palermótól Velencéig megrázkódott. Zanardelli résztvett az osztrákok elleni felkelésben és a császári seregek bosszúja elől — mikor Károly Albert vereséget szenvedett — külföldre menekült. Három évvel több kegyelmet kap és Bresciában tanítoskodik, hogy utóbb ismét résztvegyen a retenthetetlen Garibaldi vakmerő szicíliai expedíciójában. Az Unita Italia kamarájában kezdetűl fogva figyelmeztelt keltő szerepet játszott. Lelkétlen idén és hamvasan őrizte meg a Cavourok liberalizmusát. Azok, akik a laissez faire leisz-és passer elvet gunyolták, mindenki jogosan érthettek alatta: Crispi, Rudini, Giolitti egyaránt, de Zanardellit soha. Munkás, puritán tevékenysége egy napra sem torzította frázissá, nem aljasította hamis egérré azt a szabadelvűséget, mely ifjúkorában áthatotta. Ötször volt miniszter, először 1876-77-ben közmunkaügyi, 1878-81-ben belügyi, majd 1881-83-ban és 1887-89-ben igazságügyi miniszter, hogy végül a lefolyt három év alatt a miniszterelnökséget töltse be. Igazságügyminisztersége alatt lép életbe az új olasz büntetőtörvénykönyv, belügyminisztersége idején dolgozzák ki a választói jog szélesarányú kiterjesztését és miniszterelnöksége Cavour óta a legnemesebb, legszerplőlenebb közéleti fordulatot jelenti. Két ízben ült a kamara elsőnk székén, 1892-ben, utóbb 1898-ban és mindig a jogtiszelet és méltanyosság voltak vezéresilágai. Mint szónok nem sorolható a valóban kiválóak közé, de szavainak keseretlen egyszerűsége, melylyel inkább az észhez, mint a szenvedélyhez szót, a klasszicitás sugarával vonta be eszmegadag fejtegetéseit. Egyéniségének varázsa, jellemének tisztasága megóvta gránatiszoktól, melyek az olasz nép tüzes képzőletében rendszerint oly szaporán burjánznak. Hü politikai barátainak törzskara jóban-rosszban kitartott mellette. Már Dezsák miniszterelnöksége idején Crispi, Caioli, Nicotera, Baccarini és Zanardelli alkották hveikkel a *pentarkia* név alá foglalt, nagy fajsúlyú parlamenti csoportot. Am e vezérek közül nem

egynek politikai sarkövére írhatnák ma már: donec eris felix, multos numerabis amicos, — tempora si fuerint nubila, solus eris. Zanardelliro mindeddig nem sulyosodott ez a végezt. Nemcsak barátai tartottak ki mellette, — ellenfelei is megtörték fegyverüket, mielőtt vele szembeszálltak. A kormányzati korrupciónak maiglan intranzigens üldözője, az államháztartás visszaéléseinek félelmetes ostroma, Enrico Ferri, midőn kérdést intéztem hozzá Giuseppe Zanardelli egyénisége felől, a legészintébb tisztelet hangján beszélt róla.

Zanardelli az első olasz miniszterelnök, aki — miután ismételtlen küzdött az ellenzék padjairól is — a balközépre, a radikálisokra, végül a köztársaságiak és szocialisták mérsékelt elemire támaszkodott. Az afrikai hungub bukása és a munkásforradalmak után az ő demokráciája mutatta meg a békés fejlődés útját. A mafia, camorra és a bankok botránny nyomán szükség volt ez egyszerű, igaz ember nevére, hogy a közvélemény — legalább a kormány vezérletét illetően — nyugodt lehessen. Még mindig eleven a népek köztisében az a Carlyle-i hit, hogy egyetlen hős nemzedékek sorsát regenerálhatja. És valóban, sok tekintetben új korszak nyílt meg Olaszország szociális fejlődése számára a Zanardelli-éra alatt. Legagilisabb, genialis hajtóereje volt az új gépezetnek Giolitti belügyminiszter, aki most a kabinet élére került. Szükség volt rá, hogy a politikai élet mesterfogásait, az ellenfelek cselvetését, rafinált intrikáit az ő nem túlságosan skrupulózus erője paralizálja; Zanardelli mindehhez nagyon is becsületes volt. S talán e szembeállítás világát vet arra is, miért kerül most Giolitti a kabinet élére, ahonnan főnökének távoznia kellett. Pedig sok egészségese alkotást mutat fel háromévi együttműködésük.

A kormány ünnepélyesen elismeri az egyetülési és gyülekezési jogot és a sztrájk-szabadságot. Az elhanyagolt országrészeket felkarolják, egészségesebb birtokpolitikát inaurálják. Az igazságszűget gyökerestül reformálják. A szerződésjogban világos a munkások érdeket szolgáló fejlődés. Megszigorítják a nők és gyermekek munkájáról szóló régi törvényt és beikkelyezik a 36 óras vasárnapi munkaszünetet. Maga Zanardelli egyik parlamenti beszédében kilátásba helyezi a progresszív adózást s a só árat alaposan leszállították. Mindezek az intézkedések korántsem eredményezték, mint sokan jósolták a ből-csek és megfontoltak közül, Olaszország ipari és pénzügyi hanyatlását. Ellenkezőleg. A külkereskedelem emelkedett, a hadügyi költségvetés mérsékelték, az olasz pénz vásárlóképesége növekedett, Olaszország ingadozó hitele megszilárdult.

Mindazáltal Zanardelli egyéniségének ismerő előtt — hajlott korával nem is számolva — pillanatig sem látszott valószínűnek, hogy sokáig tarthassa magát, Macchiavelli szemére vetette XII. Lajosnak, hogy szavát nem tudja megszegni. Világos volt, hogy a politika posványában ezt a vádat előbb-utóbb szemére hányják az öreg Zanardellinek is. Valóban, 6 ama régi gárdából maradt itt, melynek sora egyre ritkulnak és amely egykor fanatikus hitel csüngőt a kodifikált igazságon, a szabadelvű eszményen, a nagy forradalomban épült jogrendszer bástyáin. Élesen és világosan belefoglalni a betűbe az eleven józan-ságot, az életét méltanyosságot, az összefoglaló harmóniát, — nekik elégségesnek látszott minden érdesség megéhszolására, minden ellentét kibékítésére. A Cavourok, Castelarok és Deák Ferencnek korszaka ez, midőn a politika bölcsesség sziklafoka volt a Bacon bölcsessége: „A törvény, mely nem szót határozottan, nem lehet igazságos; ha a trombita hangja határozatlanul szólna, ugyan ki indulna esztára?” A liberalizmusnak ez a nemes és naiv, tiszta és egyszerű logikája vezette Zanardellit közpályáján is. Nem sorolható a vissza-fejlesztő szabadelvűség törpe epigonjai közé. Emek azokra az afrikai papasályokra emlékeztetnek, melyektől Humboldt Sándor csodálkozva hallotta egykor egy régen kihalt néptörzs szavait. Zanardelliben — ellenkezőleg — ama mohosodó eszmények egyik utolsó mohikánját csodáltuk.

Ezek a hazajáró eszmények nem engedték neki, hogy Ferrivel és társaival szemben a köz-szabadságot sérteni engedje. Crispi, Rudini, Giolitti ilyenkor rövidesen végeztek volna, szívesen szembeszállván kellemetlenkedő szélsőbéli interpellációkkal, hacsak az opportunitásból kívánatos cári látogatást biztosíthatják. Ez Zanardelli? Egyformán távol állván a Ferri radikalizmusától és attól az előlegezett rajongástól, melylyel az olasz közvélemény egy része Miklós cárt idealizálta, alkalmasnak vélte a pillanatot, hogy visszavonuljon. Talán észbe jutottak amaz angol filozófus mélabus szavai arról a bizonyos mindentől hallatszó, egyre sürűbben és erősebben hangzó morajról, mely a böles államférfiulval idején megérteti, hogy immár felesleges. Magányából — a fejlődés kikerülhetetlen erejénél fogva — látnia kell majd doktrínér liberalizmusának összmorzsolódását a szélsőségek között és hogy „rózsfáját mint ültetik beljebb évről-évre az örök szent irtalom nevében.” De valahányszor végig-

hajtat szerény egylovos kocsiján a római Pinción, midőn ősz fejrre tűz a napfény, mely azon a földön már annyi eszményt látott megfakulni, annyi rajongást elcsittulni, körül fogják őt rajzani a régi generáció reményei, álmai és családjai.

Ifj. Leopold Lajos.

HIREK

Budapest, november 3.

— **BUDAPESTI NAPLÓ.** Október 31-ikén új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetés ezen a napon lejárt, méltóztassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Erzsébet főhercegnő Sopronban.** Bécsből jelentik, hogy a király herceg *Winnischgrätz* Ottó főhadnagyot, *Erzsébet főhercegnő* lérvét kapitányává nevezte ki a soproni 9-ik huszárezredbe. A herceg csak májusban fog Prágából Sopronba költözni, mert *Erzsébet főhercegnő* várandós állapotban van és alkalmasint még ez év folyamán le fog betegedni.

— **A király elismerése.** A király, a hivatalos lap mai közlése szerint, megengedte, hogy a mestorinasok és segédek munkájából Budapesten rendezett kiállítás körül szerzett érdemeiért *Dr. Schmidt József* nyugalmazott álmunkárnak, mint a kiállítást rendező Magyar Kereskedelmi Múzeum felügyelő-bizottsági elnökének és *Thék Endre* budapesti nagyiparosnak, mint a kiállítási szűri elnökének, tudtára adják elismerését.

— **Heléna királyné.** Az olaszok ifjú királynéja kedves jelét adta a könnyed lezetlenségnek. A minapában, írja a *Le petit Journal*, hirtelen elhalárolta, hogy Firenzebe megy inkognitó. Mondják, hogy rendkívül szereti a megiepetégek szerzését. Hát úgy ebéd után három óraker autombilon San Rossoreből érkezett Firenzébe udvarhölgyével, *Guicciardini* grófnővel és *d'Ascoli* herceg szolgálatalevő udvari lovaggal. Firenzében végiment a Sirozai-utón, azután betért egy butorraktárba, ott bevásárolt egyetnást s még több más bolha is betért. Végül nyitott kocsiba ült, a pályaudvarra hatatott, ott egy rendes első osztályú kocsiba szállott, azután Pizán át San Rossoreba tért vissza.

— **Darányi busu-banketje.** *Darányi Ignác* földmívelésügyi miniszter ma ínyes busu-estélyt adott az Országos Kaszinóban, amelyre meghívta miniszteriumának összes tisztviselőit és a vezetéke alatt állt fővárosi és vidéki intézetek és hatóságok főnökeit. Szám szerint vagy 400-an gyűltek össze és előbb a kaszinó *Wekerle*-szobájában sorra a miniszter elő járultak, hálás szavakkal busuzva a távozótól. Majd a nagy terembe vonult az egész társaság, hol gazdag buffete körül terítve. Ott voltak *Kiss Pál* államtitkár, báró *Malcomes* Jeromos müncheni szak-tudósító, *Herman Ottó*, az ornitológiai álmomás vezetője, *Durmann* altábornagy, a méneskari ezred parancsnoka, az állatorvosi főiskola rektora és tanárai, *Jóságigazgatók* stb. *Darányi* magyaros vendégszeretettel vezette a házigazda tisztét. A meghívott tisztviselők lelkes éljenzéssel vetek busut a miniszterelnöktől.

— **Berzeviczy Albert üdvözlése.** A budapesti Tudományegyetem tanácsa *Heinrich* Gusztáv miniszter tanácsos, rektor vezetésével a napokban tisztelni fog *Berzeviczy* Albertnél, a vallás- és közoktatásügyi miniszternél, hogy új méltóságában üdvözölje.

— **A nádor-család sírja.** A királyi palota Szent István-kápolnája alatt lévő nádor-család sírját vasárnap délután s hétlőn délelőtt *Criási* közönség látogatta. *Delután József Ágost*, *Augusta főhercegnő* és *József Ferenc főherceg* is lementek a sírbólba. A kriptát ezután is bármikor meg lehet tekinteni, ha erre a királyi palota, plébánia-hivatalától a közönség engedélyt kér.

— **Lujza hercegnő utazása.** *Drezdából* jelentik: *Lujza* hercegnő egy héttel ezélt eltávozott a *Koswig* mellett lévő *Lindenhoft* intézetből *Dr. Pierson* titkos tanácsos, ez intézet vezetője és *Gebauer* társalkodónó kíséretében. Az utóbbi időben ugyanis annyira fokozódott a hercegnő idegessége, hogy okvetlen levegő-változásra volt szüksége, ezért az intézet igazgatója és a társalkodónó kíséretében az elmúlt kedden eltávozott az intézetből. Útjokban érintették München, Innsbruckot, Bozent, Velencét és végül Milanót. Mind-egyik helyen csak rövid ideig maradtak. Szombaton indultak vissza *Koswigba*. A társaság Bozenben és Münchenben ismételtlen egy napig időzött és vasárnap visszáérkezett *Lindenhoftba*. Az egész uton sikerült a társaságnak megőriznie inkognitóját. A hercegnő *Koháry* hercegnő néven szerepelt a szállóban. Ezt a nevet joggal is használta, mert a *Köburg*-családnak *Koháry* a magyar nemesi előnéve.

— **Igy bucsuzik az ur.** Gróf Khuen-Héderváry volt miniszterelnöktől most, hogy az új kormány ki van nevezve, sorra elbucuztak a minisztériumok, s azok a hatóságok, melyekkel hivatalból érintkezés volt. Elbucuzott a főváros is, kinek polgármesterét *Halmos Jánost* ma délelőtt fogadták bucsukihallgatáson. E bucsuk nem voltak minden meghatottság nélkül valók. Héderváry a maga rövid haredt konokul, szívsón megmarcolta, de ennek emléke már a múlté s a hare napjainak semmi emléke sem járt vissza, hogy megzavarja a bucsuzók meghatottságát vagy legalább is elfogódását. Bármint vélekedjünk is a távozó miniszterelnök politikai alakjáról, az ő emberi, egyéni tulajdonságai, megvesztegető modora nagyon enyhíti politikai szereplésének az emlékezetét, s nincs okunk most, a bucsu pillanatában, az ő szereplésének diszharmonikusabb akkordjaira gondolni vissza. Ahogy a fővárostól bucsuzott, abban elégségs, finom lelkülete nyilatkozott meg s zárjuk le a főváros megválasztását ezzel az engesztelő akkorddal. A polgármesterrel egy óra hosszat elbeszélgetett s a közömbös aflóttól való mély sajnálkozásának adott kifejezést, hogy kormányzásának rövid ideje alatt nem foglalkozhatott eléggé a főváros ügyeivel. A bucsuzás után pedig levelet intézett a polgármesterhez s a levélhez azzal a kéréssel mellékelte 600 koronát, hogy ez összeget osztassa szét a székesfőváros szegényei közt. Mondanunk sem kell, hogy ez a nobilis eljárás a városházán igen kellemes szenzációnak keltett.

— **A szatmári béke emléktáblája.** Gróf Pálffy János Debreczenben, a Komáromi-téle Kossuth-utcai házában fogalmazta meg *Ebergyényi Lászlóval* a szatmári béke pontjait; a debreczeni Csokonai-Kör elhatározta, hogy most, a Rákóczi esztendőjében emléktáblával jelöli meg a többévszázados házat. A leleplezési ünnep tegnapi délután volt. Az ünneprendező Csokonai-Kör választmányja testületileg vonult a Komáromi-ház elé, hol ekkor már óriási közönség várakozott. A Petőfi-Dalkör Szózatával kezdődött az ünnep. Majd *Géresi Kálmán*, a Csokonai-Kör elnöke olvasta fel rövid megnyitó beszédét. Ezután *Zoltai Lajos* olvasta fel tartalmas memoárját, amelyben élénk színekkel rajzolta meg a Károlyi—Pálffy híres egyezkedés történetét. A felolvasás előtt leleplezték le a Komáromi-háznak a színház felé eső oldalfalán elhelyezett emlékművet, mely bronzból mintázott kuruchóft ábrázol, egyik kezében olajággal, a másikban lehajtott zászlóval. A márványalapon hosszabb leírás olvasható. Az emlékmű *Toth* András szobrász munkája.

— **A varmegyei tisztviselők gyűlése.** A varmegyei tisztviselők orsz. egyesületének vázasmánya ma délelőtt ülést tartott, melyen megállapította az évi költségvetést és megalkototta a szakosztályokat, amelyek az egyesület működési tervét lesznek hivatalba kérésülvetve. A szakosztályok előnként a következők lettek szervező bizottság: *Somogyi István* nagykülföldi alispán, szakirodalmi bizottság *Fábray Sándor* békési alispán, gazdasági bizottság *Bornemisza László* gömöri alispán, véleményező bizottság *dr. Majsik Viktor* hevesi alispán, rendező bizottság *Issekutz Aurél* főjegyző, kijelölő bizottság *Koller Sándor* veszprémi főjegyző, működési tervet szerkesztő bizottság *Goda Béla* alispán, sajtóbizottság *dr. Bakorszky Endre* abaújmezei alispán. Számos adminisztratív kérdést elintézés után a titkár indítványára elhatározta a választmány, hogy gróf *Tisza Istvánt* mint új felügyelőségi bizottság elnökét a tisztelgés napja azonban egyelőre nem állapított meg.

— **Országos néprajzi vásár.** Érdekes terv készült megvalósulni. Irókból művészekből, ipari és kereskedelmi szakterületekből és tudósokból bizottság alakult, mely jövő pünkösdre egy nagy országos vásárt akar rendezni Budapesten. Ez a vásár felölelné mindazt a néprajzi érdekességet, mi hazánkban található: Célja a vásárnak az lenne, hogy restaurálva a régi országos vásárokat jellemző sajátságaikkal s gazdasági jelentőségükkel. Az idők során az országos vásár fogalma úgy elkopott, hogy például Budapesten aludt tudja valaki, hogy időközönként megtartatik. A tervbe vett országos néprajzi vásárt nagy gonddal készíti elő a bizottság. Sátrak, bódék, árúk s a vásáros nép elhelyezése látványosság számba fog menni. Minden egyes részlete néprajzi érdekességet fog szemléltetővé tenni s az országnak minden egyes vidéke érdekesebb vásári típusaival képviselve lesz. A részletes programot már a legközelebbi üléseken végleg megállapítják. Gazdasági jelentőség tekintetében ez a vásár legközelebb áll a lipósei bucsuhoz, mely minden évben a legnagyobb érdeklődés tárgyává teszi Lipóse városát. Az országos néprajzi vásár kezdeményezője az idegenforgalmi társaság, mely éppen e vásár rendezésével véli leghatékosabban szolgálni az idegenforgalom emelését, s a világszerte idegenek figyelmét a magyar fővárosra terelni. E célból a tervezett vásár keretében stilszerűen előkészített néprajzi mutatóanyagok, sokadalmak, öngyánghangversenyek, lakodalmak s egyéb néprajzi vonatkozású látványok lesznek.

— **Letartóztatott iskolaigazgató.** Eszékről táviratozzák, hogy *Pieternéczben* letartóztatták *Lukács*

András iskolaigazgatót, aki több leányöndevendékével szemben gazul visszaélt állásával. *Lukácsot* átadták a pozsegi törvényszéknek.

— **A spirítiszták miss Hlokmánról.** A *Light* című spirítisztá folyóiratban *dr. Wallace* beszámol egy spirítisztá gyűlésről, melynek tárgya az eltűnt és később holtan talált londoni orvosnő, *miss Hickman* esete volt. Erre nézve a gyűlésen sok médiumhoz intéztek kérdéseket — mint *dr. Wallace* írja — különösen egy nő világon nyilatkozatokat tett látóki illetében. Újat azonban, amit eddig nem tudtak, nem mondott. Mindazonáltal *dr. Wallace* erősen reméli, hogy spirítisztikai uton helyes nyomra vezetheti a hivatalos vizsgálatot.

— **Újabb kísérletek a tuberkulózis gyógyítására.** Rómából azt jelenti egy telegramm, hogy egy *Maragliano* nevű ottani orvosnőnek sikerült jelentékenyen előbbre vinni a tuberkulózis gyógyításának kérdését. Némi hittel olvassuk a telegrammot a szerény hangja miatt. Nem mond tudniillik semmi olyat, amit el ne hihetnénk s nem jön akkora lármával, a mekkorával beront a redakcióba s a sok megváltást jelentő hír, hogy aztán másnapra semmivé zsugorodjék össze. Aminthogy ez már a tuberkulózis-szérumok egész sorával megesett.

A telegramm azt mondja, hogy *Maragliano* tanár a páduai orvosi kongresszuson jelentést tett a tuberkulózis ellen való direkt és indirekt immunizálás tervét folytatott kísérletezéseiről, amelyeknek során bámulatreméltó eredményeket ért el. A tanár jelentése szerint ugyanis tengeri malacokon végeztetett hosszú kísérletezés után egy csoport gyermeket beoltott azzal a sérummal, amelyet immunissá tett kísérleti állatainak vérszeryagából készített, a beoltás után pedig ugyanezen gyermekeket sterilizált tuberkulózis-bacillus-kultúrával oltotta be. Ez után a második beoltás után az injekciók helyén lokális gyuladósos kelések támadtak, gyöngye láztünetek kíséretében, de más egyéb következményekkel a beoltások nem jártak. Ugyanezen kísérletekkel párhuzamosan *Maragliano* tanár ellenörzésekben tengeri nyulakat is immunizált, amelyeket aztán maximális mennyiségű, élő tuberkulózis-bacillussal oltott be. A kísérleti állatok a beoltás után szintén lázas állapotba jutottak, de ez a tünet csak nagyon rövid ideig tartó volt és a normális állapot hamar visszatért. A beoltott állatok teljesen egészségesek maradtak, míg az ugyanolyan adagjal inficizált, de nem immunizált állatok a beoltás után azonnal megbetegedtek és súlyos tuberkulózisos tünetek között rövid idő alatt el is pusztultak. Az immunizált gyermekek vérösszetétele ugyanolyan elváltozást mutat, mint az immunizált kísérleti állatok vére. *Maragliano* jelentését a kongresszus nagy meglepéssel fogadta, amire egyébiránt érthető okok vannak, mert ha a tanár jelentése a valóságnak megfelelnek, akkor ezzel a tuberkulózis ellen folytatott és eddig olyan eredménytelen harcban ezáltal óriási horderejű fordulat elő jöhetünk.

— **Halálozás.** A főváros kereskedelmi világát súlyos veszteség érte egyik legmunkásabb tagjának, *Bánhegyi József* nagykereskedőnek s gyárosnak ma reggel történt hirtelen elhunytával. A megboldogult tulajdonosa s alapítója volt az országszerte legjobb hírnévnek örvendő *Bánhegyi Gy. J.* cégnek s az utóbbi években Érsekváronon újrat létesített, melyely a hazai ipar telendülés körül kiváló érdemeket szerzett. Mint a székes fővárosi törvényhatósági bizottság tagja, mint a budapesti kereskedelmi-és vádó-törvényszék kereskedelmi ülnöke, mint a kereskedelmi testület régi tagja, buzgó tevékenységet fejtett ki s ritka odaadással s önzetlenül felelt meg a reáruhált feladatoknak. Elhalálozása a főváros több patricius-családját borítja mély gyászba s az általánosan megnyilatkozó meleg részvét bizonyítja annak az osztatlan nagyrabecsülésnek, melynek az elhunyt a társadalom minden rétegében örvendett.

Burger Adolf vállalkozó, *Sátoraljayhely* városnak és Zep-pénvármegyének husz éven át virilis és törvényhatósági bizottsági tagja, Bécsben hosszas szenvedés után meghalt. Az elhunytat *Biró Pál* hírlapíró kollégának éntéje gyászolja.

— **A barcsi új Drávahíd.** Az újonnan épült barcs-theresienöldi közúti Drávahídak, melynek építése az 1900. év folyamán határozottat el s építése 1903. október 27-én fejeztetett be s hó 3-án ejtették meg a helyszíni szemléjét *Ehrenhöfer* Aladár osztálytanácsos vezetése alatt a kereskedelmi és földművelésügyi magyar királyi minisztériumok, a horvát-szlavon bán, *Somogy- és Verőcevármegyék*, a vasuti és hajózási magyar királyi felügyelőség, *Barcs- és Theresienfeld* községek képviselőinek részvétele mellett. A hidépítés és az ezzel kapcsolatos munkák vezetésével és ellenörzésével *Kralics* kir. mérnök, a főfelügyelettel pedig *Mertsik* Ferenc min. oszt. tanácsos volt megbízva. Az alapítványi munkákat a *Schlick*-féle gépgyár, a vasfelszerkezetet pedig a magy. kir. áll. vasutak gépgyára készítette. A hid egy millió koronára költséggel épült.

— **Meghíusult zsebmetszés.** A *Magyar Színház* előcsarnokában ma este egy *Liechtenberg* nevű ismert zsebmetsző kilopta *Augenfeld* Ödön börzsiáner zsebből

a pénztárcáját, amelyben 6000 korona készpénz és egy oszói értékpapír volt. A tolvaj ezután azonban rajlavestett, mert a közönség nyakoncsipte, amikor már szökni akart a gazdag zsákmánnyal, és átadta a rendőrségnek.

— **A rikkancosok.** A rikkancosok rövid idő alatt nagy népszerűséget szereztek maguknak. Specialitási lettek utcainknak és már testülettel tömörülnek. Ki csudálkoznék ezen a hirtelen fellendülésen? Hisz létérdekük egészen egybeforrt a krajcáros újság érdekeivel. Ezek őket dicsőítik, őket pedig a krajcáros újság kiválóságait üdvöltik. A közönség és sajtó egyaránt szívesen nézte az utcán tovarohanó csoportjaikat, hiszen a magyar sajtószabadság szimbólumait látta bennük. De sajna, ma-holnap nem a szabadság, hanem a szabadság fogalmát ébreszti fel a járó-kelőkben. A konkurrencia ördöge vadul ragadja őket olyan tőrre, melyen úgy a közönség, mint a komoly sajtóra nézve kellemetlenekké válnak. Nemcsak a hang erősségében igyekeznek ugyanis egymást föltümleni, nemcsak örült rohanásban törekednek egymást lefozni, hanem lapjuk tartalmának érdemességében is. Ha nincs szenzáció, kitálatnak, ha az egyik már kitalált, a másik túltalálja. A konkurrens leleményessége dühbe hozza őket, szabadságra eresztett fantáziájuk a folytonos izgatás folytán mind vadabul csapong és az utcák a legfőrtőbb szenzációk hírelve telnek meg. Így ordítottak az egyik klerikális krajcáros újság rikkancsai már két héttel *XIII. Leo* halála előtt a nagy pápa elhunytát, így üdvöltötték ma reggel, hogy az új kormány meglukott, ma este pedig, hogy *Szül Kálmánt* megnyitolták. Az utcán járókat pedig elfogja az izgalom, a szerkesztőségekben megszólalnak a telefon-csengők, a szerkesztőségek pedig felverik a rendőrség inspekcioisait. Az izgalom láza fut végig az egész városon, a szívbarjosok minduntalan elhalványodnak, a gyöngö idegzetűek elfogja a szédülés — és minden egyes leafozott szenzációval fogja a sajtó tekintélye! A felizgatott és felháborodott közönség, melynek minden szegletén más-más rémhír üvöltötenek füllébe, haragos kitérőseiben nem dicsingvál és az egész sajtóra kimondja ítéletet. A legfőbb ideje, hogy a rendőrség gátat vessen ezeknek a visszaéléseknek. Gondoskodjék róla, hogy a rikkancosok ne a közönség idegeinek, a józiletségek és a sajtó komolyságának rovására érvényesítsék vásári fogásait. Inkább semmi rikkancos, mint ez a tomboló és rémhírekre kigondoltságban versenyző had, mely a konkurrencia dühétől megszállya, nem kiemléllt és senkit és maholnap teljesen diszkreditálja a sajtóhíreket.

— **Mommsen halála.** Mommsen Tivadar barátai — mint *Balintól* jelentik — virágokkal és koszorúkkal hamozták a tudós ravatalt. A világ minden tájáról folytonosan érkeznek a részvétláviratok. Gróf *Bulow* birodalmi kancellár a következő táviratot intézte Mommsen özvegyéhez:

Emgedje meg, hogy úgy a magam, mint ném névben kifejeztem legmélyebb részvémet a súlyos veszteség fölött, mely önt, gyermekeit, tudományunkat s nemzeti kulturánkat érte. Mommsen Tivadar nincs kimerítve azzal, hogy neki megadott mint történetírónak, régésznek, jogtanárnak a kütföld esodatlát kiérdemelni és a német tudományosság dicsőségét gyarapítani. Szellemi irányának egyetemesége meg fog maradni az utókor emlékezetében. A harcban való fiatalság kedve és meggyőződéséért való küzdelme ezt a ideális halottat azok körébe emeli, kiket Európa nagyjainak nevezünk és egy érettebb jövő előhírnökeinek tisztelünk. *Gróf Bulow.*

A charlottenburgi városi tanács elhatározta, hogy az elhunytak, aki a város díszpolgára volt, a Vilmos császár emléktemplomban esütörtökön nagy ünnepet rendez, ehhez a császár a tanács távirati kérésére még tegnap beleegyezését adta. A gyászünnepe a család tagjain és a minisztereken kívül csak Mommsen intim barátai vesznek részt. A császár és a császárné is megjelennek a temetésen, vagy ha ezt esetleg nem tehetik, képvisellettik magukat. Mommsen özvegye annyira gyengélkedik, hogy valószínűleg kénytelen lesz otthon maradni. A Vilmos császár-emléktemplomból a gyászmenet a Szentháromság-temetőbe vonul, ahol a halottat örök nyugalomra helyezik.

— **Tömeges visszavándorlás Amerikából.** Esztergomból ír a tudósítók, hogy az esztergommezei bányák és gyárak eléggé foglalkoztatják a megye népét, mégis halgattak a kivándorlási ügyeköré s a mult évben nagymérvű kivándorlási tette kezdetét. Főleg Kanadába és *Vesztlábba* vándoroltak a munkások és családok is magukkal vittek. Most a visszavándorlás nagyobb arányokat ölt, mint a kivándorlás. A munka hiánya miatt térnek vissza csoportostól. Egy nagy csapat nemrég jött haza Dorogra. Ennek a csoportnak ugyan akadt munkája, de maguk állítása szerint, a honvágy őket őket haza. Itthon rögtön munkába állottak.

— **Öngyilkos gyártigazgató.** *Berlinből* táviratozzák, hogy *Benov* a *Norddeutsche Raffinerie* igazgatója ma föbelötte magát. Harminc év óta állott mint igazgató a gyárvállalat élén. Öngyilkosságának az az oka, hogy nagy vagyonát elvesztette.

— **Merénytel Makkai Zsiga ellen.** Ákosfalva képviselője ez idő szerint otthon van a falujában és a szüret után elkövetkező munkát látja el. Ugyáztik azonban, hogy a derék székelly atyái nem részesül a maga pátriájában olyan általános tisztelőnek, mint ahogy hinné ezt az ember idefenn. Mi tudnillik azt hittük, hogy az egyszerű, falusi ácsmesterből képviselővé lett Zsiga bált lelkes bámulattal veszi körül a kerülete. Mert hát ilyen követet nem igen láttak még egyet az ákosfalviak. — A napokban majd hogy áldozata nem lett egy rossz szándékú revolygónak Makkai Zsiga. Egy régi haragosa, valami Koczi Márton nevezetű ember rátört a pinécjében s rásütötte a revolverét is. A golyó azonban okosabb volt, mint aki bele akarta eresztetni a képviselő urnák különben igen tekintélyes gyomrába. Ellapult a Makkai bátya vastag fedelű, derék, régi gyártmányu ezüst óráján. Között a csendőrék letartóztatták.

— **Az egyetemi ifjuság körmenete.** Ma este fő lampionos körmenetre készült az egyetemi ifjuság. A körmenetet meg is tartották, azonban lampionok nélkül, mert mindössze öt egyetemi hallgató jelent meg lampionnal a gyülekezés színhelyén, az Egyetem-téren, ahol mintegy 3-400 főnyi tömeg sereglett össze esti hét órára. Ez a tömeg négyes sorokban, hazafias dalokat énekelve indult el hét óra után a tünemény sétára. A Kecskemeti-után, Múzeum-köruton, Kerepesi-uton és az Erzsébet-köruton — a járókelők soraiból mintegy ezer főre szaporodva — tartott a függetlenségi kör helyisége felé. Útközben Tisza Istvánt, az új miniszterelnököt abcogolták, amikor a hazafias énekekből kifogytak. Háromnegyed nyolcra járt az idő, amikor ez a tömeg a függetlenségi kör elé ért. Ott már az utca feketélt a szocialisták táborától, akik a Kossuth-nóta felhangzó dallamára a munkás-marseillais-zel felétek. A szocialisták a kör előtt mintegy 2-3000-en lehettek. Dicsőreikre legyen mondva, elejétől végig higgadtan, komolyan viselkedtek, éppen úgy, mint az egyetemi polgárok. Az egyetemi ifjuság menetét kétoldalt rendőri kordon kísérte s ez a kordon megmaradt az elhelyezkedésnél is, úgy hogy a szocialisták teljesen külön voltak választva az egyetemi polgároktól. Amint a fiatalság elhelyezkedett a kör helyisége előtt, kalaplevéle énekelte a Himnusz. A szocialista tábor ezt is a munkás-marseillais-zel igyekezett elnyomni s e közben gyakran felhangzott egy-egy kiáltás:

— Jogot a népek! Eljen az általános titkos választási jog!

Végre lecsillapodott a zaj és az egyetemi ifjuság részéről Hoffmann Ottó kezdett beszélni a Függetlenségi Kör nyitott alakibaikban megjelent képviselőkhöz. Közönségét jelezte ki azért, hogy a párt küzdelmet folytat a nemzeti jogokért. Erre Kossuth Ferenc felelt.

— Ha — ugymond — a haronak van valami eredménye, ez az, hogy felébredt az alvó nemzeti öntudat, a lelkesedés, amely a jövő biztosítja. Egy nemzet csak öngyilkosság által veszhet el és akkor lesz öngyilkossá, ha megszünik a nemzeti jogokat követelni. (A szocialista táborban erre nagy zaj támad. A választói jogról beszéljen. Eljen az általános titkos választói jog!) Vannak a tömegben, akik jogokat követelnek, de azok legyennek mindenekelőtt hazafiak. Akinek nincs hazája, annak joga sem lehet ezen a földön s a vezetés alatt álló párt minden hazafi jogáért mindig küzdeni fog. Végül köszönetet mond a hazafias ifjuságnak, azoknak pedig, akik azt kívánják, hogy a párt küzdjön a jogokért, de mégis mindig ellenszögölnek a pártnak, megbocsát.

Kossuth beszéde után a tömeg Barabás Bélát óhajította hallani. Barabás meg is jelent az ablakban.

— Azt akarja — ugymond — kérdezni, hogy miért jött a tömeg tulajdonképpen a kör elé. Talán önműnnepet ünni, mert van magyar vezényszó, zászló, vagy teljesült a nap kívánsága, az általános titkos választási jog? Egyik sincs meg, minék hát akkor örülni? Kossuth beszéde alatt valaki azt kiáltotta fel: — Jogot a népek, hogy hazája legyen! — Hazája van a népek, de joga nincs s az ő pártja azért küzd, hogy minden polgár szabad és egyenlő legyen. Közöni a minden oldalról felhangzó biztatást.

Ezután Lengyel Zoltán beszélt még, biztosítva az ifjuságot, hogy a párt nem lankad el és küzdeni fog továbbra is.

A tömeg ezután megmozdult és a Teréz-köruttra vonult a Magyarország szerkesztősége elé. Itt Hoffmann Ottó szavaira Holló Lajos és Lovász Márton feleltek, mindketten kitértásra buzdítva a fiatalságot. Beszédében mindkét képviselő megemlékezett a szocialisták kívánságairól is. Ezután a tömeg Oktogon-téren szétoszlott. Kisebb csapatok még az Erzsébet-köruton megabougolták, kifütyülték a rendőrséget, de egypár rendőrnök sikerült szétoszlattani a rendellenkedő tömeget.

— Volt iskolatársak szövetezése. A VII. kerületi Barossy-utcai állami főgimnázium volt növendékeinek egyesülete folyó hó 8-án 10 órakor tartja alakuló közgyűlését. A gyűlésre az intézet volt növendékeit, valamint az érdeklődőket az elkészítő-bizottság ez uton hívja meg.

— **Megvadult oroszlanok.** Berlinből jelentik, hogy a Busch-cirkuszban tegnap este izgalmas jelenetet látott a publikum. Heliot Claire oroszlanzelidítőn produkálta magát állataival. A mutatvány közben egy oroszlan, amely széken ült, leesett a székéről s ráesett egy másik oroszlanra. A két tenevadvetkedni kezdett s csakhamar valamennyi oroszlan résztvett a verekezésben; össze-visszaharapták egymást és oly borzasztó erővel mentek egymásnak, hogy a szelidítőn segédjének is be kellett mennie a ketrebe. Vasruddal addig verték az oroszlanokat, amíg egymást eleresztették. A cirkuszban nagy rémület támadt és sokan kimenekültek.

— **Oláh istentisztelet a magyar katonáknak.** Majdnem hihetetlenül hangzik az a marosvásárhelyi tudósítás, amely a tulnyomó részben színmagyar regruták fölesketéséről szól. E szerint az egész helyőrség regrutáinak ünnepélyes esküvője előtt istentiszteletet tartottak a 64-ik gyalogezred kaszárnyájában. Ezen az istentiszteleten jelen voltak a 22-ik honvédegyalozred és a 9-ik honvédegyalozred újoncai és tisztjei is. Az istentiszteletet egy oláh pap tartotta. Más vallásu istentisztelet egyáltalán nem volt. Ugyanez a pap prédikált szintén oláhu, más nyelvű prédikáció szintén nem volt. Tipikussá teszi ezt a rendelkezést az a körülmény, hogy a honvédegyalozság újoncainak háromnegyed része magyar, a honvédegyalozság újoncok pedig kizárólag sziumagyarok. Ismétéljük, hogy a hir majdnem hihetetlen, még azok között a viszonyok között is, amiben mi élünk a katonaságunkkal. A köztöny és igaz cáfolat nem ártana meg a hadseregnek, amely ez idő szerint különösen nem igen duskál a népszerűségben.

— **A viviszekelő ellen.** Az alsó-ausztriai tartománygyűlés és a bécsi orvosi kar között tudvalevőleg háborúszat tört ki a viviszekelő, az élő állatokon való kísérletezés dolgában. A tartománygyűlés, amely a bécsi kórházak fölöttes hatósága, megtiltotta a viviszekelőt a kórházakban, ami ellen azután fölzdult az orvosi közvélemény. Mint Bécsből jelentik, a tartománygyűlés ma ismételtén foglalkozott a viviszekelő kérdésével. Lindheim képviselő és társai interpellációban megkérdézték a helytartót, hajlandó-e az utolsó tartománygyűlési szakon az egyes bécsi klinikák és orvosok ellen támasztott súlyos vádakra alapas választolni, hogy az orvosi kar és orvosi testület beosülete és hira teljesen tiszta és mocsoktalan maradjon.

Bielohavek képviselő: A tudományt senki sem támadta meg. Ez a zsidó lapok hazugsága...

A helytartó válaszában mindenekelőtt megállapította, hogy a tartománygyűlés csak a viviszekelőval való visszaélés megszüntetését, de nem a viviszekelőnek eltörlését sürgette s ezt az álláspontot a kormány és a tudomány valamennyi kiválója helyesli. Azután a helytartó szóvá tette az interpellációban fölcsorolt eseteket, amelyek embereknek tett kísérletekre vonatkoznak és konsztatja, hogy ezek közül csak kettő bécsi eset. Mind a két esetben rögtön vizsgálat indult meg és a bűnös orvost megbüntették. A helytartó utalt a ki nem próbált gyógyszeres alkalmazására vonatkozó rendelkezésre, amelyet a királyi kórházak számára adott ki. A visszaéléseket, amelyek tudomásra jutnak, szigoruan megtorolja. Ezekkel — ugymond — azt hiszi, hogy választott Lindheim interpellációjára. (Zajos helyeslés.)

Az orvosi körök azonban folytatják a mozgalmat a tartománygyűlés által rendelte ellen. Escherich udvari tanácsos egyetemi rektor a következő levelet intézte az alsó-ausztriai tartomány marsallájához:

Habár az egyetemi orvostudományi karának tanáraival egyetértve, elvben azon a nézetem vagyok, hogy a tartománygyűlés már összehételénél és rendelkezésénél fogva sem az a fórum, ahol az egyetemi oktatásra s a tudományra vonatkozó szakkérdéseket meg lehetne vitatni, mert hiszen a törvény értelmében nem is illet meg ezekben a kérdésekben a döntés joga, mégis kész voltam az október 20-iki támadásokra felelni, remélve, hogy tárgyalagos érvekkel sikerülni fog a nagy izgalmat enyhíteni. De azok a beszédek, amelyeket a többség vezetői október 30-án mondtak, megváltoztatták nézetemet. Ama kijelentés ellenére, hogy nem szándékoztak támadást intézni az orvosi tudomány, az egyetemi orvostudományi kara, vagy az egyetemes orvosi kar ellen, ezek a beszédek mégis alkalmasak voltak arra, hogy az egyetemi orvostudományi karának tekintélyét aláássák és a közönségnek a klinikákba és az orvosokba vetett bizalmát gyengítsék és megfosztották attól a reményemtől, hogy tárgyalagos érvekkel sikeresen küzdhessek e támadások ellen. Kénytelen vagyok ennéltova elvi álláspontomtól eltérni és mindaddig nem fogok ebben az ügyben fölszólalni, amíg nem tettem föl, hogy az egyetem és annak érdekei az alsó-ausztriai tartománygyűlésen ugyanabban az elbánásban fognak részesülni, amelyben minden kulturállamban részesülnek.

— **Vasuti összehútközés.** Kasselből je entik, hogy ma reggel 5 óra 50 peroker a Volkmarinba induló személyvonat Oberelsungenben — valószínűleg a nagy köd miatt — összehútközött egy o't álló személyvonat-

tal. A vonatszemélyzet és az utasok közül nyolcan többé-kevésbé súlyosan sérültek meg. Mind a két mozdony erősen megrongálódott. — Fiuméből táviratozák nekünk, hogy ott ma reggel két tehervonat összeütközött, aminek következtében néhány kocsi föbortult és erősen megrongálódott. A személyzetből négyen megsérültek.

— **Mikor a telegrammvezeték sztrájkol.** Tegnap megemlékeztünk arról, hogy Franciaországban szombaton délután s később éjjel is — zavarok voltak a telegrammvezetékben. Egy Berlinből érkezett telegramm szerint ott is magnetikus földáramokat észleltek. Szombaton a főtvíróhivatalban jelentették, hogy a táviratokat Franciaországba és Angliába, de különösen Londonba és Oroszországba nem lehet továbbítani. Nemcsak a felső, hanem a földalatti vezetéknl is voltak zavarok. A feltűnő jelenséget a nagy napfoltokkal és az erős északi fényvel hozták kapcsolatba. Londonból szintén azt jelentik, hogy az elektromágnetikus áramok, amelyek szombaton az egész táviróforgalmat több órán át megakasztották, Angliában déli 1 óratól vasárnap hajnali 5 óráig tartottak. Az amerikai Egyesült-Államokban a jelenség nyolc óra hosszágig tartott és az erős északi fényvel kapcsolatban jelentkezett.

Egy Londonból érkezett telegramm szerint megvan a megfejtése is már a különös, egész Európára szóló tüneménynek. E szerint a magnetikus zavar abból támadt, hogy Turcsiban, Perzsiában retentés földrengés pusztított. Körülbelül háromszázötven ember esett áldozatul az elemi csapásnak. Majdnem kétszáz szőnyeggyár rombadült, százakra megy a sebesültek száma s a bazárok közül mindössze harminckettő maradt épségben. A város romhalmazzá lett. Nagyon sok orosz tudós utazott a szerencsétlenség színhelyére.

Pilz kormánytanácsos, a bécsi középponti táviró-iróalmás igazgatója, a táviró-zavarról a következő magyarázat adta: A zavar nem szorítokozott csupán Franciaországra, hanem fellépett Európának sok más részében is, különösen Oroszországban. Ezt a zavart légköri jelenségekre kell visszavezetnünk, amelyek erős északi fényvel együtt szoktak fellépni. Ezek a jelenségek állandó áramokat szoktak előidézni, amelyek lehetlenné teszik a telegráfot. Ugylátszik tehát, hogy a mult szombaton, mikor a táviró-összeköttetésben ezek a nagy zavarok bekövetkeztek, erős északi fény volt. Időközönként Kézóval és Varsóval egyáltalában nem tudtunk összeköttetést kapni. Megkísérlettük, hogy Berlinen át lépjünk Varsóval távirati összeköttetésbe, de Berlinből azt jelentették nekünk, hogy ott is megszakadt a Varsóval való összeköttetés. Az a föltéves, hogy ezek a jelenségek a föld belsejében végbement mozgalmakkal függnek össze, nem valószínű. Az ugyan, hogy időközönként Angliával és Amerikával sem tudtunk érintkezésbe lépni, de ennek nem az volt az oka, hogy a tenger alatti vezetékben változás állott be, mert az összeköttetés már a száraz földön is meg volt zavarva. Azonban az ily rendellenességeknek fellépése egyáltalában nem oly új és ritka, mint a párisi távirat mondja. Én magam tapasztaltam a hetvenes évek elején a táviróforgalomnak ilyen tartós zavarát, amelyet légköri jelenségek idéztek e.ö. Akkoriban is erős északi fény volt, amelyet Bécsben is láttak. — A bécsi táviró-igazgató véleményét megerősíti egy ó-gyaljai távirat, amely azt jelenti, hogy ott a mult szombaton este 7 óra 54 peroker sötétvörös északi fényt észleltek, amely nyolc óráig volt látható.

— **Bothberger Jakab férfiruhakereskedése.** Az üzletbe pontos kiszolgálás és utányos árak vonzanak vendöket. Ezt az elvet valja Rothberger Jakab császári és királyi udvari szállító is, akinek Váci-utca 6. szám alatt levő, jónévi férfiruházlete már több mint ötven éve áll fönn. Ennél a cégnél mindenféle minőségű kész férfiruha kapható a lehető legutányosabb árak mellett. Megrendeléseket a cég mérték és külön utasítások szerint pontosan teljesít és ha az így szállított ruha a megrendelőnek mégsem tetszik, a cég készségesen visszafizeti a vételár. Megjegyzendő, hogy a fizetésbe esetleg az elvisselt ruhát is bele lehet venni, amelyet aztán az e célra berendezett áruosztályban árusít el a cég. Vidéki megrendelők a megjelölt szövből és kellő mérték után készült ruhákat portómentesen kapják meg.

— **Zsaroló gavallér.** Berlnben ma letartóztatták egy Cranach nevű fiatal gavallért. Az előlért megjelenésű fiatal ember a legkiválóbb társaságokba bejáratos volt. Csak nemrégiben sokat beszéltek ugyan fivérének egy testőrhadnagynak csunya afférjéről, de azért őt magát szivesen látták a legelőkelőbb szalonokban is. Cranach testőrhadnagy ugyanis szabadulni akart egy barátnőjétől s amikor az nem akart a szakításba beleegyezni, revolverrel fenyegette meg. Rá is lőtt a leánya és súlyosan megsebesítette, aztán föböltöte önmagát. A leány felépült, a hadnagy meghalt. A fiatalabbik Cranach-ról most derült ki, hogy miből élt olyan nagyurisan: barátnője, egy hírhedt berlini szépség tartotta el s négy év alatt

20.000 márkát adott a fiatal embernek. Cranach azonban folyvást pénzzavarokkal küzdött. Nagy szükségében meg akarta zsarolni szerencsétlen véget ért bátyjának egykori barátját, akit eleinte azzal fenyegetett, hogy régi viszonyát kikürtöli, mikor pedig ez nem használ, revolverrel rémítette a leányt. Erre a leány zsarolásért feljelentette Cranachot és a rendőrség ma letartóztatta a zsaroló gavallért. Cranach revolvert rántott elő és főbe akarta magát lőni, a detektívek azonban megragadták a kezét, a golyó célt tévesztett ugyan, de azért súlyos sebet ejtett Carnachon.

— **Letartóztatott uszorás.** A rendőrség ma le tartóztatta Staudner Adam váci születésű 46 éves nő pénzügynököt uszoravész és okirathamításban való bűnrészeség miatt. Staudner valamikor postás volt. 1895-ben hivatali sikasztás miatt letartóztatták, a Kuria azonban felmentette. Ekkor elvesztette az állását és pénzügynökségre adta magát. Neki is volt kis vagyona, amelyet kölcsönadással akart kamatoztatni. Felkereste több tisztviselőt és felajánlotta a szolgálatait. Sokan fordultak hozzá pénzkölcsönért és ő mindenkinek adott, de előbb elvette a fizetési könyveket és az esedékes fizetést nyugtájt biztosították. Az adott kölcsön után ezután 120 százalékos kamatot szedett. A múlt esztendőben megismerkedett Holcsék József magánzóval. Ezt előbb beugratta a löversonyjátékba, amikor pedig vesztett, felajánlotta a pénzkölcsönét. Staudner tudta, hogy Holcséknek Albertfalván van egy 14.000 koronát érő háza, amely a felesége nevére van írva. Staudner tehát rábirta Holcséket, hogy egy 400 koronáról szóló váltó alá hamisítsa a felesége nevevelírását. Amikor a kezében volt a hamisított váltó, horribilius uszorkamatot követelt Holcséktől. Holcsék erre a rendőrségen feljelentést tett Staudner ellen, ahol uszoravész miatt már többen jelölték Staudner. A veszedelmes uszorás *Török Miklós* redőrlőgalmazó ma beidézte és letartóztatta.

— **Sport-mulató.** A főváros legújabb mulatójában, a Sportmulatóban Veres Sándor, a kiváló operatőr énekes játszik esténként nagy sikerrel. Két nőt vonzó ereje a műsornak a Dankó-féle kettős dalsorozat, melyet Veres Sándorné, Molnár Erzsébet elő. Sokat kacag a publikum Magyar Gyula tehetséges groteszk-romikus játékán. A mulatóságon mókákat a Sportmulatóban naponta érdeklődéssel várják és zajosan tapsolnak a vidám komikusnak.

(x) Használt-e már Stomatint?

FŐVÁROS

(*) **Faktum.** A terevárosi kaszinó-párt és a demokráta-párt a közelgő községi választások alkalmából is paktumra léptek s így a VI. kerületben a választás nagyon csöndesnek ígérkezik. A paktumot ma bejelentették mind a két párt ülésén, amely ahhoz hozzájárult. Mint *Vásonyi* a demokraták gyűlésén hangsúlyozta, a demokráta-párt újabb térfoglalását jelenti ez egyezés a városi közgyűlésen, mert jövőre a törvényhatósági bizottság tagjai között tizenkét demokratával több foglalt helyet. Új választás alá esik a szabadon választottak közül 11 rendes és 2 póttag, a virilisták közül pedig 16 rendes és 5 póttag. A szabadon választottak közül 5—5 fog esni a terevárosi kaszinó-pártra és a demokráta-pártra, s egyet közös tagjelölés alapján választanak, póttag egy-egy esik a két pártra. A tizenhat rendes virilistából hat esik a demokráta, a többi a kaszinó-pártra, a póttagok közül három a kaszinó-pártra és kettő a demokráta jut. A kerületi választmányi tagokra nézve szintén megállapodás történik. A kaszinó-párti értekezleten egyuttal megalakították a kijelölő-választmányt *Radocza János* elnöklété alatt.

(*) **A Párisi Áruház katasztrófája.** A Párisi Áruház legélese után a főváros polgármestere vizsgálatot indított, hogy megtudja, hogy a városi közeget terhelő-e mulasztás a katasztrófa miatt. A vizsgálatot *Matuska* Alajos helyettes polgármester a következő körülményekre rendelte el:

1. A tűzoltóság a kellő gyorsasággal jelent-e meg a veszedelem színhelyén; megvolt-e a teljes felszerelés s a mentőeszközök idejében rendelkezésre állottak-e? 2. Az építő-engedélyt az áruházra és építésre milyen feltételek alatt adták meg és ezek az engedélyek megfelelőek-e a szabályzatnak? 3. Milyen átalakításokat foganatosítottak és engedélyeztek, különösen a tűzfal átütésére, a kapuálta elváltatására s az udvarnak baszárszerű befűtésére? 4. Kapott-e engedélyt az üzlet tulajdonosa a kapu alatti kirakat elhelyezésére? 5. Az előjárósági vizsgálat szabályszerűen történt-e? 6. Kapott-e az üzlet tulajdonosa engedelmet önálló villamos-telep berendezésére s azt szabályszerűen kezelte-e?

A vizsgálatot azonban ebben a mederben meg nem tarthatták, mert a rendőrség és a törvényszék bünygi vizsgálatot is indított s az engedelmezésre vonatkozó akták a rendőrségnél vannak. A vizsgál-

latot azért megtartották s annak eredménye alapján a helyettes polgármester *Szerbovszky* Szaniszló tűzoltóőparancsnok, *Pláner* Gyula kerületi mérnök és *Eszlár* Sándor kerületi előjáró ellen elrendelte a fegyelmi előírást s Szerbovszkyt és Plánert hivatalukból is felfüggesztette. A határozat ellen mindhármán fellebbeztek.

Pláner mérnök és *Eszlár* előjáró a további eljárás megszüntetését kérték, Szerbovszky csak a hivatalból való felfüggesztés megsemmisítését, *Szerbovszky* Szaniszló tűzoltóőparancsnok nagyobb elterjesztésben sérelmesnek mondja a határozatot, amelynek, szerinte, nem a tárgyi igazság az alapja. Hanem az csak a közvélemény megnyugtatója akart lenni. Részletesen cölöfja a vádirat egyes pontjait. Tagadja, hogy a toléjáról használni lehetett volna. Igaz, hogy sok mindenféle javaslatnak neki, de a tűzoltóőparancsnoknak nem az a feladata, hogy a lakosok tanácsát halgassa meg, hanem hogy felelőssége tudatában intézkedjen. Erősen támadja az önkéntes tűzoltókat akik közül mindössze négy jelentkezett nála. Még a tűzoltói ruha viselését is meg kellene nekik tiltani. Azt kívánja igazolni, hogy minden emberleg lehetett megtegni s nem az ő hibája, hogy a katasztrófát nem lehetett megakadályozni.

Pláner Gyula kerületi mérnök fő bevezetéséhez a többi kerület mérnökeinek nyilatkozatát csatolja, amelyben kijelentik, hogy véleményük az volt, hogy a kézműmű-üzletekben nem is tarthatnak rendes tűzvizsgálatot. Elismeri hogy mulasztást követett el, amikor nem győződött meg, hogy a kapualatti fal meg van-e építve, de a hasznalati engedelem megadásakor már ott volt a portáló s nem volt oka, hogy kételkedjen az építőnek a kijelentésében, hogy a falat megépítette. Nem tartotta különben olyan fontosnak a dolgot, mert a hatóság számos esetben elő is engedte a fal építését. Több házat sorol föl, ahol a kapualatti falat hatósági engedelemmel nem építették meg.

Eszlár Sándor kerületi előjáró igazolja, hogy neki módjában sem volt az ellenőrzés. Ha a felelősséget így akarják kiterjeszteni, akkor az előjáró lenne felelős ha a halottak élő embert deklarál halottnak, vagy ha a kerületi orvos nem olyan orvos-ságot ad a betegnek, amire annak szüksége van.

A fegyelmi választmány ma egy órány át tárgyalta a fellebbezések s kimondotta, hogy *Szerbovszky* Szaniszló tűzoltóőparancsnok és *Pláner* Gyula mérnök ellen a fegyelmi vizsgálatot folytatja, de a polgármester határozatának az állásukról való felfüggesztése vonatkozó részét hatályon kívül helyezte. Határozatát a választmány azzal okolta meg, hogy az eddigi vizsgálat alapot ad a fegyelmi eljárásra, de a tanuknak nagy részben ellentétes vallomása nem ad elég okot a hivatalból való felfüggesztéssel való büntetésre. *Eszlár* Sándor előjáró ellen a további eljárás megszüntette, mert a szabályzat a nyilatvartartást nem az előjáró hatáskörébe utalja, mást pedig a vádirat sem hozott föl az előjáró terhére.

(*) **A községi választások.** A III. kerületben is megindult a községi választásra a szervezkedés. Tegnap a Korona-vendéglő különtermében mintegy 120 választópolgár gyűlt egybe, akik elhatározták, hogy az (buda) községi demokráta pártot megalakítják. Az értekezleten jelen volt dr. *Vásonyi* Vilmos országgyűlési képviselő is, akit szívélyes ovációkkal fogadtak. Az értekezlet elnöke *Günther* Béla fővárosi bizottsági tagot, jegyzőjévé pedig *Szilágyi* Károlyt választotta meg. Megválasztottak egy havtagnyi ideiglenes végrehajtó-bizottságot is, melynek feladata lesz a legközelebb megtartandó választói közgyűlés előkészítése.

SZÍNHÁZ, ZENE

— **Az éjféli nap országa.** Nagyon komor szépségeit, végtelen hőmézőit, fjordjait, s mint minde lenséges pompának koronáját: az éjféli napot ismer-teti meg velünk *Ráth* István hangulatos, szép darabja, melyet ma este mutattak be az Uránia színházban. Végigkísérjük vakmerő útjában a turistahajót, melynek sóvár utasai felkutatják a jeges ország minden szépségét. Elmernek Hammerfestig, a világ egyik legérdekesebb városáig, s most ezen is túl odáig, hol Európa legészakibb szirttöke, a Nordkap szirtfoka nyúlik az örökké zajló Jeges-tenger hullámaiba. A természet szépségein kívül azonban bőségesen információkat bennünket a leleményes szerző a norvég ember életviszonyairól és szokásairól is. Nagyszerű mozgólénykép mutatja a cethalászatot; látjuk a lappokat és sátorvárosukat, s egy gyönyörű iramszarvas-csorda rohanását. Igen érdekesek az óserdő írtását mutató képek is. Az éjféli nap országa az Uránia legszebb és legérdekesebb darabjainak egyike. A közönség feszült érdeklődéssel halgatta a színes, érdekes szöveget s igen sokat tapsolt a szerzőnek, aki közvetlen impresszióit művészi érzéssel kelti életre az élénk leírásban.

— **A Nemzeti Színházról.** Holnap, szerdán *Ruttkai* György társadalmi színműve 8-ik előadását éri meg a Nemzeti Színházban. A darab főszerepeit ezúttal is azok játszzák, akik az udjónságot óráns sikerhez juttatták. A pénteken bemutatásra kerülő udjónságból *Maurice Donnay* *Újabb veszedelmek* című színművéből már a házi főpróbák folynak. A darab

főszerepeit *K. Hegyesi* Mari, *Török* Irma, *Lánczi* Ika, *Paulayné*, *Gerő* Lina, *Császár*, *Mihályfi*, *Gál*, *Gyenes*, *Dezsó*, *Horváth*, *Pethes* és *Latabár* fogják játszani.

— **Ujónságek a Vigszínházban.** A *Vigszínház* legújabb darabja, a *Csodagyermek*, oly nagy vonzó-erőt gyakorol, hogy *Hegedűs*, *Góth*, *Szerémi*, *Varsányi* *Gázi* *Mariska* és *Haraszi* *Hermin* közreműködésével, minden valószerűség szerint egész november havát *Gavault* és *Charvay* bohózata fogja egymagában kitöltöni. Időközben a színház készül a téli szezonra, amelynek műsorán három eredeti magyar mű szerepel. Ezek elsöje lesz *Molnár* *Ferenc* *Józsi* című bohózata, amelyből az olvasó-próbát már megtartották. A másik *Malonyay* *Dezso*: *Katka* *kegyelmes asszony* című színműve, a harmadik pedig *Herzeg* *Ferenc* vigjátéka, amelynek címét később fogják megállapítani. Idegen darabok közül előkészültre tüzték ki *Gavault* és *Berrfist* *Nyugalm* című vigjátékát, amelyet *Grosser* és *Croisset*: *Aranyhíd* (*La Passerelle*) című vigjátéka fog követni.

— **A Király-Színház megnyitásának programja.** A *Király-Színház* megnyitásának véglegesen megállapított terve a következő: Csütörtökön november 5-én este 7 órakor a színház a sajtó képviselői számára az *Aranyvirág* című operettből nyilvános fő-próbát tart. Délután hat órakor a színház helyiségét mutatják be a lapok képviselőinek, akiket *Márkus* *Géza* műpéitész fog kalauzolni. Másnap, pénteken, november 6-án este nyílik meg a színház a nagyközönség számára. A megnyitót estén és a következő estéken az *Aranyvirág* kerül színpa. Az esti előadások mindig fél nyolc órakor, a délutáni előadások mindig három órakor kezdődnek. A megnyitói előadás estéjére nézve azonban az igazgatóság úgy intézkedett, hogy a színház kapuit már fél hét órakor megnyissák, hogy a közönség még az előadás megkezdése előtt megtekinthesse a színház belsejét.

— **A Kisfaludy-Színház megnyitói előadásán** *Csizmadia* Sándor irt gyönyörű prólogust, melynek előadására sikerült a színház igazgatóságának *R. Maróthy* *Margitot* a Magyar Színház kitünő művészeit megnevezni. A prólog melodramatikus zenekísérettel *Serly* *Lajos* irta és az ünnepeket megnyitás alkalmával a zenekart személyesen vezényli. Az igazgatóság a mai napon befejezte a társulat szervezését. A színház tagjai lettek: *G. Rápolthy* *Katuska*, *Aszóth* *Lili*, *Néder* *Rózi*, *Virányi* *Jolán*, *Szentirmai* *Margit*, *Nagy* *Mariska*, *Nógrádi* *Lili*, *Somogyi* *Ika*, *Túri* *Giza*, *Bihary* *Béla*, *Lizeti* *Vilmos*, *Mátray* *Gyula*, *Földváry* *Hugó*, *Arvai* *Károly*, *Eltető* *Gyula*, *Földváry* *József*, *Kraufik* *Miska*, *Magyar* *Lajos*, *Sarkady* *Gusztáv*, *Kis* *Gyula* és *Jó* *Endre*.

— **Uj eredeti operett.** *Verő* *György* a *Doktor-kisasszony* címmel új operettet irt. Az operett a *Magyar Színházban* fog bemutatásra kerülni.

— **Zenekarli hangverseny.** A Nemzeti Zenede november 6-án, pénteken este 7 1/2 órakor a *Vigadó* nagytermében *Gobbi* *Alajos* karnagy vezetésével tartja meg e'so nagy zenekari hangversenyét. A hangversenyen a zenedeli zenekaron kívül résztvevőknek még *Walter* *Sarolta*, *Schnur* *Ignác* és *Csikny* *Kornélia*. — **Magyar Színház.** Csütörtökön délután kerül színpa új betanulással először a *Grant kapitány gyermekei* című látványos színmű. Az egész hét műsorát *Stauss* *József* nagyszerű operetteje, a *Tavas*z tölti be. Vasárnap délután 12-ik előadás lesz a *Drótostónak*, hétfőn pedig első jubileumát, huszonegödik előadását éri meg a *Tavas*z.

MŰVÉSZET

□ **Feszty** *Árpád* falképei a királyi várban. A budai új királyi palota belső díszítésében a magyar jelleg mind jobban kidomorodik. Az egyes termeket magyar művészek alkotásai ékesítik s a nagyobb fogadóhelyiségek falmezőit magyar festők freskói borítják. Legújabbban *Feszty* *Árpád*, a kiváló festőművész dolgozik nagy szorgalommal a palotában, aki szép falképekben örökíti meg *Árgirus* királyi és *Tündér* *Iona* históriáját. *Feszty* még e hónapban elkészül a díszterem kifestésével.

TUDOMÁNY, IRODALOM

○ **A Magyar Tudományos Akadémia** 1. osztálya ma délután *Heinrich* *Gusztáv* enöklété alatt ülést tartott. Az ülés programja némi változást szenvedett, amennyiben *Szalasi* *Móric* mára hirdetett székfoglalója közébejött akadályok miatt elmaradt, s helyette *Szinyey* *József* rendes tag olvasta fel *Adalok* a *Halotti beszéd olvasásához* című dolgozatát, amelyben egyebek között kimutatta, hogy legrégibb nyelvelm-lékünkben az i betű több szóban nem az i, hanem a zárt é hang jele. Aztán *Hegedűs* *István* lev. tag olvasta föl egy dolgozatát *Navis: Epistolae breves* (Rövid levelek) cím alatt. A szerző egy a XV. században *Lipcsében* élt latin statisztika-mesternek leveleiben előforduló történelmi vonatkozásokról értekezett.

○ Az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság ma délután tartotta szünet után első felolvasó ülését Agai Adolf előkötete alatt s nagy közönség részvételével. Dr. Heller Bernát érdekes felolvasást tartott a csodás álmokról és rejtőző szabaditóról. Utána *Varánj Gyulának Absolon* című, a bibliai Dávid fiáról szóló érdekes költeményét olvasta fel Lenkei Henrik. Végül dr. Fleisch Armin érdekesen olvasott fel *Tolsztoi és a zsidóság* címen, amelyben érdekesen és szellemesen fejtegette azokat az eszméket, amiket Tolsztoi a bibliai könyvekből merített.

SPORT

• Bécsi lövészenyek. Az első pótnap sport tekintetében, tekintve a benevezett anyag minőségét, teljesen kielégítette a várakozást. A versenyek nagyrésze hndicap volt s mindgyikben sok ló indult. A versenyek végén oly erős kód ereszkedett a pályára, hogy a két utolsó futamban — mindkettőben heves finish volt — csak a bíró tudta konstátálni az eredményt. A versenyek részletes eredménye a következő:

I. Gátverseny handicap. Díj 1800 korona. Távoltság 2400 méter. Gróf Teleki L. Prima II-je (Healy) első, Petancvics J. Békése (Fürst) második, Brauchfeld L. My Lady (Lawton) harmadik. Azután: Kúzdó, Gyopár. Totalizátor: 10 : 24. Helyreugadások: I. 50 : 67, II. 50 : 67.

II. Nyeretlen kétévesek versenye. Díj 2000 korona. Távoltság 1000 méter. Lovag Wiener-Welten R. Nugomorra (Huxtable) első, Herzog M. Telcsje (Lewis) második, Dreher A. Techt-Mechlje (Cleminson) harmadik. Azután: Mihászna, Oozl. Totalizátor: 10 : 17. Helyreugadások: I. 40 : 61, II. 50 : 110.

III. Eladó handicap. Díj 2000 korona. Távoltság 1000 méter. Meichl T. Tubicám-ja (Southey) első, Ditrói M. Pityke-je (Cowman) második, Ferdinándy B. András-a (Martinkovits) harmadik. Azután: Tepla Bonbon, Lubin, Takaros, Légyot, Miniu, Pro gaity, Maisy, Modor, Saska. Totalizátor: 10 : 129. Helyreugadások: I. 50 : 215, II. 50 : 178, III. 50 : 266.

IV. Handicap. Díj 2000 korona. Távoltság 2000 méter. Gróf Andrassy G. Boriská-a (Russel) első, Herzog M. Giorjya (Holmes) második, Dreher A. Retourja (Cleminson) harmadik, azután Pazmán, Fütötüz, Tolmács, Ugyanaz, Töpörtüty, Paprika, Marineur, Battenberg. Totalizátor: 10 : 50. Helyreugadások: I. 50 : 112, II. 50 : 147, III. 50 : 212.

V. Kétévesek eladóversenye. Díj 2000 korona. Távoltság 1000 méter. Gróf Degenfeld J. Marosa (Bonta) első, Kraus L. Bedachja (Fries) második, Péchy A. Serenissimusa (Martinkovics) harmadik. Azután Funicul-funicula, Fruska, Deseruer Macchia-velli, Szászország, Cenzi, Caudry, Africanus. Totalizátor: 10 : 61. Helyreugadások: I. 50 : 96, II. 50 : 83, III. 50 : 93.

VI. Háromévesek akadályversenye. Handicap. Díj 3000 korona. Távoltság 3500 méter. Mr. White Sehogyja (Lawton) első, gr. Orsich P. Portos (Slinn) második, Meichl T. Sphux (Rosack) harmadik. Azután Vadona, Amphissa. Totalizátor: 10 : 120. Helyreugadások: I. 50 : 116, II. 50 : 63.

VII. Kétévesek handicapja. Díj 2000 korona. Távoltság 1200 méter. Gróf Arco-Zinneberg M. Ordensfejje (Cowmann) első, Gróf Trautmannsdorff L. Fainánja (Baines) második, Gróf Degenfeld J. Rhodope (Southey) harmadik. Azután: Salute, Cipó, Bátor, Theis, La Plata, Sweet Baby, Wermuth, Parthenia, Mont Pelée, Matador. Totalizátor: 10 : 273. Helyreugadások: I. 50 : 220, II. 50 : 104, III. 50 : 147.

TÖRVÉNYSZÉK

§§ Pavlovics Ljubomir politkaja. Nagy fölhaborulat keltett országzserte az alávaló botrány, amely tavaly április huszonhatodikán a nagyikindai pályaudvaron játszódott le. A szegedi internátus kis diákjai vakációzni mentek s a vasuti koszosban hazafias dalokat, a Szózatot és Himnusz énekeltek, mikor a vonat az indóházba berobogott. Dr. Pavlovics Ljubomir országgyűlési képviselő, akit *Törökhecsén* szerb nemzetiségű programmal választottak meg, képből kikelve ugrott le a kupéból s a diákok közé rontott, akik közt több szerb flut ismert föl:

— Hát nem tudtok ti szerb nótát danolni, hisz szerbek vagytok?

Ezután, hogy nagyobb nyomatókat adjon föl-szólításnak, két kis diáknak, Pósa Mátyásnak és Hirsch Jánosnak a föllébe markolt s úgy felpofozta őket, hogy az egyiknek orrán-száján eleredt a vére. Az eset szóba kerül az országgyűlésen is, ahol Pavlovics kijelentette, hogy az egész dologból egy árva szó sem igaz s ha ez csakugyan rábizonyulna, levonná a konzekvenciót s lemondana mandátumáról. A szülők panaszára a nagyikindai járásbírósg nem tette magáévá a könnyű testisértés vádját s a mentelmi jogától föllégszertelt képviselőt két rendbeli becsületesértés miatt kétezer korona pénzbüntetésre ítélte. Sulyosbító körülményül tudva be, hogy az inzultus védtelen gyermekekkel történt, továbbá, hogy országos képviselőt követte el, végül, hogy a magyar Himnusz és Szózat éneklése miatt elkövetett inzultus által a magyar nemzet van meggyalulva. A vádlottnak azt a védekerését, hogy bortól fölhevült

állapotában, álmából fölriasztva cibálta meg a gyermekek fölét, nem vette tekintetbe a bírósg. A nagyikindai törvényszék főbbitvelli tanácsa Pavlovics büntetését ezer koronára szállította le, mert nem látott sulyosbító körülményt fönnforgni. A Kuria harmadik büntelőtanácsa ma foglalkozott a vádlott képvisező semmisségi panaszával, melyet Szentimrey Jenő előadó bírósmerített. A legfelsőbb bíróság Katona Béla helyettes koronaügyész vádja és dr. Tóteloni Armin védelme után a benyújtott semmisségi panaszt, mint alaptalan visszautasította.

§§ A kispisti hitvesgyilkosság. A pestvidéki törvényszék esküd.bírósga ma tárgyalta folytatólag Katona Imre kispisti baromfikereskedő szándékos emberölési bűnügyét. A mai napon a törvényszék elővezetette tanuikihallgatásra a Rókus kórházbeli Katona Máriát, a vádlott leányát, aki azonban kijelentette a bíróság előtt, hogy nem akar vallani atyja bűnügyében.

A délutáni tárgyaláson dr. Bró Kálmán királyi ügyész mondta el vádbeszédét, amelyben arra kérte az esküdeket, hogy mondják ki bűnösnek a vádlottat a hitvestáron elkövetett szándékos emberölés bűntetteiben. Utána dr. Veigelsberg Viktor terjesztette elő a védelmet. Arra kérte az esküdeket, hogy mentsek fel védenőt, vagy ha már bűnösnek mondják is ki, erős felindulásban elkövetett halált okozó sulyos testi sértésben mondják ki bűnösnek. — Az esküdeket elfogadták a védő érvelését s Katona Imre vádoltat a hitvestáron erős felindulásban elkövetett halált okozó sulyos testi sértés bűntetteiben mondták ki bűnösnek. E marasztaló verdikt alapján a törvényt alkalmazó bíróság Katona Imrét 4 évi börtövre ítélte, a bűntetésből 2 hónapot az elszüvedett vizsgálati fogás által kitöltöttnek vesznek. Az ítéletben az ügyész megjegyeztet, a védő és a vádlott semmisségi panaszal éltek.

§§ Az aradi bank-sikkasztás. Az aradi ipar-és népbank sikkasztó vezérigazgatójának, Föhöm Ádófnak bünpörét a törvényszék csütörtökön fogja tárgyalni. Fábán Lajos táblabíró előkklésével. A tárgyalás iránt érdeklődés mutatkozik. Az izgalom Böhmöt betegged tette. Az ügyet valószínűleg péntéig tárgyalják, s az ítéletet szombaton hirdetik ki.

Nyiltér.

A Szinye-Lipóczi
Lithion-tórrás

Salvator kintnó sikerrel
használtatik

vese-, húgyhólyag- és közzvénybántalmak ellen, húgydara és vizeleti nehézségeknek, a cukros húgyárnál, továbbá a légző és emésztési szervek hurutainál.

Húgyhajtó hatása!

Vasmentes! Könnyen emészthető! Csíramentes!
Kapható ásványvizsekesekezesben vagy a
Salvator-tórrás igazgatóságánál Eperjesen.

Budapestben, főraktár Édeskuty L. urnál.

(Az e rovat alatt közlötteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÁVIRATOK

Az angol király egy szanatórium ünnepén.

London november 3. Edvard király ma jelen volt Hidsburstan a tüdővészesek szanatóriumának alapkövetésén. Ez alkalommal a király beszédet mondott, melyben kifejtette, hogy egy nagylelkű névtelen adakozó egy pénzösszeget boesátolt rendelkezésére, mire ő elhatározta, hogy az adományt egy második szanatórium felállítására fordítja, hogy evel előmozdítsa a tüdővész elleni védekezést és a tudományak e rendkívüli fontosságú kérdésben való fejlődését. Eddig a Mountvernnon-kórház volt az egyetlen ilyen intézet Angliában.

Az új olasz kormány.

Róma, november 3. Az új miniszterium a következőképpen alakult meg: Giolitti elsőnök és belügy; Tittoni — külügy; Ronchetti — igazságügy; Luazzati — kincstárügy; Rossono — pénzügy; Beldotti tábornok — hadügy; Mirabella tengernagy — tengerészeti; Orlando — közoktatásügy; Tedesco — közmunkaügy; Rava — földművelésügy; Delluti Scala — posta- és távírdügy. Az új miniszterek délután teszik le az esküt a király elé.

A francia kulturharc.

Páris, november 3. Ma délelőtt 9 órakor történt a kapucinusoknak a Rue de Sante kolostorból való kitűtásása. A rendőrség, mely kénytelen volt a kolostorkapukat feltörni, a kapucinusokat a kolostor kapujában összegyűlvé találta. Az egyik atya a kitűtásítást ellen való tiltakozást olvasta fel. Amidőn a rendőrség karbatalmat akart alkalmazni, hagyták el az atyák,

számszerint 200-an, minden tovább való ellentállás nélkül a kolostort. A közönség különböző kiáltásokban tört ki. Más esemény nomfordult elő.

A wiesbadeni találkozás.

Wiesbaden, november 3. Vilmos császár gróf Bülow birodalmi kancellár kíséretében ideérkezett és a lakosság lelkes ovációi között a királyi kastélyba vonult. A város orosz és német zászlódszt öltött.

Darmstadt, november 3. Hir szerint az orosz cári pár szombaton szándékozik visszautazni Oroszországba.

A szobranjei választások.

Szófia, november 3. Az Agence Telegraphique Bulgare jelentése: A vasárnapi választások következő eredményre vezettek: Megválasztottak 144 stambulistát és egyéb kormánypártit, 23 nacionalistát, 9 zankovistát, 7 demokratát és egy függetlenigét.

A balkáni helyzet.

Konstantinápoly, november 3. Két nagykövetség már megkapta utasításait az entente-hatalmak reformköveteléseinek támogatását illetőleg. A másik két nagykövetség is várja az instrukciókat. A porta váaszát illetőleg a tegnapi minisztertanácsban újból tanácskoztak, azonban azt meg nem állapították.

Közgazdasági táviratok.

Bécs, november 3. A Teichmann Fülöp-féle nagy bőr-és prémkereskedés fizetéseképtelen lett. A cég passzívái fölmillió koronára rugnak. Müncheni cégekben kívül prágai, bécsi, karlsbadi és berlini kereskedők érdekeltek. A cég gazdag rokonsága egyezséget akar létrehozni.

London, november 3. A Daily Mail jelenti: Az elmúlt napokban a Carnegie-társaság Angliában 130.000 tonna vasutat adott el körülbelül 80 shillingjével, tehát két-három szillnnggel a német és jelentékenyen az angol árak alatt. Ez a versenymanőver tönkretette a német részről tervezett trustalkatást, mely uralni asarta az angiai félgymártmány-kereskedelmet.

Bécs, november 3. (A Budapesti Napló telefonjelentése.) Eladottott buza, tiszavidéki: 8.30—8.75 K. marosi 8.25—8.50 K., bánáti 7.75—8.30 K., rozs, tótfelvidéki: 6.75—6.90 K., pestvidéki 6.55—6.85 K., magyar tengeri: régi 6.50—6.70, magyar zab: 5.65—6.15 K., válogatott 6.65 K.

Chicago, november 3. (Terményárszámok.) (Zárati.) Buza irányzata állandó. Dec. re 79.7/4 (80.7/4), Márciusra — (—), — Tengeri irányzata állandó. Decem. berre 43.7/4 (44.7/4) — Zoir: Januárra 6.85 (6.87) Májusra 6.87 (6.92). — Szalonna short clear 7.37 (7.37). — Sertészsuk: Januárra 11.27 (11.30). — (A sárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

† **Khinaiak a lábnymorítás ellen.** Az a fűző, amely ellen most a mennyei birodalomban megindították a hadjáratot, nem a derekat nyomorítja meg, hanem a lábát. A khinaiak szepőrzése ugyanis nem karcus darázsderekat, hanem a rövid, elcsenevőszedett lábfejét kívánja meg a nőtől. S valóban a mennyei birodalom hőgylei mindeddig majdnem anyni buzgalommal nyomorították el lábaoskáikat, amennyit az európai nő dereka összeszerőtására tartott. Ugy látszik azonban, ennek a divatnak már vége. Mozgalom indult meg a legkonzervatívabb nép köreiben, hogy a nőket ettől a divatkényszerűtől megszabadítsák. Egy angol nő, Archibald Little-nek kezdte a mozgalmat, mely azóta, bár sokan nagy kétkezdéssel ítétek jövője felől, sok khinai vezérembert is meghódított. Nemrég Hangosban, Csekiang tartomány fővárosában volt egy gyűlés, melyen sok nő és leány vett részt s követelte a lábúitűzés eltörlését. Az öregebbek nyugodt prózában értekeztek az ősi divat ellen, a fiatalabbak pedig ugyanilyen oelázatu s ismert khinai íróktól származó költeményeket adtak elő. Szíanghangban viszont a tartományi kormányzó összehívta a városi notabilitásokat s előadást tartván nekik a lábnymorítás káros következményeiről, felszólította őket, hogy leányaikat és feleségeiket tiltás el ettől a divattól. S ezzel meg nem elégedve, még plakátokat is ragasztatott az utcáskokra s föl-szólította a nőket, hogy örizze meg természetes lábformájukat. Másból a kormányzó összehíratla azoknak a családoknak a nevét, hol a leányok még megnyomorítatlan lábbal járnak s föl-szólította a szülöket, hogy a fűzés káros divatját ne engedjék be házukba. Ime, látható, hogy a coplos Khinaiban tudnak küzdeni a copf ellen. Ha nálunk anyni buzgalmat fejtenének ki a derékfűző ellen, rövid idő alatt ez a kintző-szerszám is oda-kerülne, ahová való, a régi korok fúroságait őrző muzeumba.

— **A színház és a divat.** A színház évtizedek óta egyik irányítója a divatnak. Nagyon gyakran előfordul, hogy a divat új alkotásai olyan toalettek nyomán keletkeztek, amelyeket először híres színésznők hordtak a színpadon. Ötven év előtt az egész világ el volt árasztva arany- és borostyánkőszínű selyemszövetekkel és ez a divat a színpadról indult ki. Rachel, aki akkor a világ leghíresebb színésznője volt, egy napon megvett egy játékcélú bazárban egy vég régi borostyánkőszínű selymet, ruhát csináltatott belőle és mint Phaera ebben a jelmezből lépett a színpadra. A sárga selyemruha meglehetősen nagyon jó illéti sárgás arcához, ezt észrevették a hölgyek és minden sötétebb bőrű hölgy sietett magának sárga ruhát csináltatni. A sárga selymet annyira keresték akkor Párisban, hogy három hét alatt az utolsó vég is elfogyott és a selyemgyárak óriási megrendeléseket kaptak. A hölgyek száz év előtt rendkívül magas kalapokat hordtak és csak akkor változott meg ez a divat, mikor Garrick kifigurázta a színpadon. A pár év előtt annyira kedvelt zöld keztűt Jefferson angol színész hozta divatba úgy, hogy egyik szerepében, amelyben igen nagy sikert aratott, ilyen keztűt hordott. A múlt telen divatban volt Aiglon-zsaketnek Sarah Bernhardt a szeretője, a magas csinosilla gallert pedig először miss Maude Adams amerikai színésznő hordta. Miss Tempert angol színésznő két év előtt olyan kalapot vitt a színpadra, amelyet azután az angol hölgyek nagyon felkaptak. Tíz év előtt minden párisi elegáns hölgy a Lillian-zsaketet, a boleronak egy fajtáját hordta, amelyet a szépségéről híres miss Lillian Russel mutatott be először egy londoni színházban.

— **Óriási mozdonyok.** A világ legnagyobb gőzmozdonya most került ki a filadélfiai Baldwin-gyárból. Míg az eddigi legnagyobb mozdony négyezer tonnát húzott, az új mozdony kétszer annyit képes húzni. Még 60 ily nagy mozdonyt készítenek a Santa-Fé vasút számára, fele puha szén- és fele nyers petroliumfűtésre berendezve. A mozdony hossza a hetvennyolc láb, súlya 287.000 font és tíz kereken nyugszik. A szén- és víztartályokosai 450.000 font nehez, nyolc kerekű és 386.397,5 liter vizet tartalmaz. A közönséges sínek nem állják ki ez óriási gép súlyát és csakis acélsíneken haladhat. Ez óriási mozdonyoknak azaz előnyük van az eddigiek felett, hogy tüzelőanyaguk oly nagy — négyezerhatszáz négyeszlőgál — hogy egy óra alatt kész a gőzfejtés, mi eddig a legjobb eredmény a gőzgépipítés terén. A mozdonyok vezetőcsövei mind rézből vannak.

— **Egyszerű ok.** Az esküdtsek előtt egy leány állt aki vitriollal öntötte le hűtlen kedvesének az arcát.

Előző (a vádlatához): Megmondja hát végre az

esküdt uraknak, hogy miért öntött vitriolt régi szeretőjének a szemébe?

A vádlat: Mért ne mondanám meg. Nagyon egyszerű: azt mondta, nem akar többé látni! , ,

KÖZGAZDASÁG

Ipar és kereskedelem.

A diplomáciai gazdatisztek. Magyarország földbírtokosaihoz és bérliőzhez proklamációt bocsátott ki a Nem okleveles Gazdatisztek Országos-Egyesülete abból az okból, hogy most, midőn az OMGE legutóbbi választmányi ülésén a nem okleveles gazdatisztek mozgalmáról szinte hihetetlen tájékozatlansággal beszéltek, ezeket az ennuiciókat tényekkel ellensúlyozza.

Különösen eddigi működésére való rámutatásával akarja az egyesület bebizonyítani, hogy az egyesület több nagy ól (a jogegyenlőség megszerzése, a kenyeretlen kártársaknak keresetfőráshoz juttatása, jövőjüknek nyugdíj által való biztosítása) kitűzésével nem rövid életre van alapítva. Főképp azért bocsátotta ki proklamációját, hogy jelét adja az 1900. évi XXVII. t. o. (az új gazdasági törvény) helyes magyarázatának s a törvény jogosított rendelkezése ellen Magyarország földbírtokosaihoz és bérliőzhez forduljon társadalmi segítségért. Ugyanis alig két év múlva a legnagyobb tudású gyakorlati gazdatiszt is képtelennek fog tartani minden valómire való nagyobb birtok gazdaságára, avagy pedig csak megüti az azokat; de ha aztán a kétes értékű alkalmaztatást el kell hagynia, soha többé hasonló nagyobb birtokban állást nem kaphat. Bölcsnek és fenntartóknak tehát nem lehet tartani azt a törvényt, amely igazi jogrendező s jogbiztosító erővel nem bír, amely a jogegyenlőség legmerészebb megállapítója — akkor, amidőn visszaható erejét csak a nagybirtokos diplomáciai gazdatiszteivel érezteti, sőt azokkal is, akik a legjobb gazdák, — és a szerzett jogokat csak az állami gazdaságokban munkálkodó nem-oklevelesekre ismeri el; de még hazafiasnak se lehet mondani e törvényt, mert nyolcezer legmagasabb családának létalapját fosztja meg szilárdaságától. Ily kétségbeesztő körülmények között a társadalomnak bizonyos osztályai — a földbírtokosok és bérliők — nagyban segíthetnek a minden igazi átmenet nélkül bizonytalan sorsra hagyottakon, ha a kibocsátott proklamáció hármas kérelmét teljesítik; vagyis: ha a aipítói vagy pártolói lesznek az egyesületnek, (Budapest, VII. Baross-ter 14. szám) ha alkalmazzák gazdaságukban az egyesület tagjait s ha az egyesület kívánatos megerősödése végett diplomáciai gazdatiszteiket a Nem Okleveles Gazdatisztek Országos Egyesületének táborába küldik.

A Magyar Bányá- és Kohóvállalatok Egyesülete tegnap dr. Chorin Ferenc főrendbírái tag elnöklése alatt választmányi ülést tartott, amelyen az új bányatörvényjavaslattal most közzétett előadói tervezet került tárgyalás alá. Elhatározották, hogy a javaslatot a pénzügyminisztérium kiküldötteinek, továbbá az OMGE és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület képviselőinek bevonásával rész-

letes és beható tárgyalás alá veszik. E célból bizottságot alakítottak, amely a bányaválalatoktól beárkéző anyagot az előbb nevezett egyesületek kiküldötteivel együttesen fogja feldolgozni és e végből a különféle szakmákra, vaamin a tervezet egyes jeleire referenseket fognak kijelölni.

A munkások baleset ellen való biztosítása. A munkások kötelező balesetbiztosításáról szóló törvénytervezetnek igen figyelemreméltó kritikáját adja a Magyar Műnök- és Építész-Egylet szakvéleménye. A szakvélemény előadója az egyesületben Vázsonyi Jenő, a szakirodalom terén is ismert nevű fővárosi mérnök. Az előadói javaslat szociális érzékkel méltatja a kérdés jelentőségét és sok tekintetben üdvös korrekciókat adja az egyes részleteknek.

Vázsonyi Jenő e jeles előadói tervezet alapján bírálja a balesetbiztosításról szóló törvényjavaslatot s megvilágítja a sok minden hiányosságát, ezek között azt, hogy a megelőző gazdasági gépjárműves balesetbiztosítás kényszerének körében. Előadhatatlan teendője tehát a magyar törvényhozásnak, hogy az ipari munkások védelmére hozott 1893. évi XXVIII. törvénynek mintájára, a mezőgazdasági munkásokat is törvényes gyámolításban részesítse. A külföld példája mutatja, hogy a munkásvédelmi törvényeknek a mezőgazdasági munkásokra való kiterjesztése mily üdvös eredménnyel járt. Mibelyt 1886-ban Németországban a mezőgazdasági munkásokra is kiterjesztették a kötelező balesetbiztosítást és az anyagilag érdeklődő munkaadók óvintézkedéseket létesítettek és gépeiket védőberendezésekkel látták el, megosapatt a halálos balesetek száma. Amíg 1886-ban 100 mezőgazdasági baleset körül 45 volt halálos, addig 1898-ban ez a szám 5-re csökkent. A baleset-elhárítás kérdésével szoros kapcsolatban van a munkaadó szavatosságának kérdése. Azokban az országokban, hol a balesetekből kitolyólag a szavatosság elve alapján anyagi felelősség is háramlott a munkaadókra, mindenütt fejlődésnek indult a balesetek megelőzésének ügye is. A német örvrendszabályok annak köszönhető keletkezésük, hogy a kötelező balesetbiztosítás révén a szavatosság bizonyos nevezetű a szakszervezetekben egyesült munkaadókra. Hazánkban a szavatosság elvét a Kuma ismert ítéletei vittek előbbre és legfelsőbb bíróságunké az érdem, hogy a kötelező balesetbiztosítás kérdése a megoldás felé közeledik. Sajnos, hogy ez a megoldás nem egyformán bánik el az összes munkásokkal. A hatalmas balesethárítás szempontjából követeli, hogy legalább azok a mezőgazdasági alkalmazottak, akik veszedelmes munkát végeznek és jelenleg is kötelezőleg biztosítandók a gazdasági munkásépítészárnál, bevonassanak az ipari munkások javára tervezett törvényjavaslattal kerelőbe.

Az elektrotechnikai szabályozás. Az Országos Ipari Egyesület villamosági szakosztálya Zepernovszky Károly elnöke által tartott ülésen tárgyalta Fodor Istvánnak, a Budapesti Átalános Villamosági Rézvénytársaság igazgatójának azt az indítványát, hogy a villamos berendezések és szerelések terén előírtól visszaélések megállítására és az azokból eredő szerencsétlenségek és bajok (rövid zárlat) elhárítására kötelező rendszabályok alkotassanak. A szakosztály alaposan megvitatta ezt az indítványt és az elnök javaslatára elhatározta, hogy az érdekelt hatóságok, intézetek, egyesületek és cégek képviselőiből bizottságot alakít, amely ezt a szabályzatot a Verband

REGÉNY

Egy férj regénye

Irta: SALVATORE FARINA

(13)

És minden más gondolatot elűzve, már örömdet a sikernek, amikor Anselmonak kissé aggasztó felkiáltása és a háterincem alatt érzett kellemetlen hideg ismét ellentétes szemléldésekere indított. Egy hullám újra oldalt támadta meg bárkánkat, előntötte, egy kis öntöz-csatornához hasonlóan követte a deszka által megszabott irányt és megkezdte egy természetes akadály előtt. Siettem megszüntetni ezt az akadályt, hátrafordultam és hallom, hogy Anselm most ugyanaz a baj érte mint engem, ugyanott tartván kezeit, ahol én. Szerettem volna nevetni, de mégsem nevettem, mert nem értünk rá. Bárkánk egy pillanatra magára hagyatva, engedett a víz minden szeszélyének és egy forgó mozdulatot tett, amely bizonyára nem vitt előre bennünket; megragadtuk újra a lapátokat és egészségi szempontokból, állva, új erővel folytattuk a munkát. De ekkor hozzánk csapódott egy hullám és mindjárt utána még egy és még egy. A bárka megtelt vízzel és mialatt Anselmo mindent elkövetett, hogy fel ne boruljon, én azon fáradtam, hogy lapáttal kimerítsem a vizet. De bátorságunk elszállt, erőnk is megtagadta a szolgálót s az éjjeli hideg megdermesztette tagjainkat; esküszöm, hogy ettől a pillanattól fogva nem gondoltam többé signor Lucianóra és mióta elhagytuk a parkot, most először jutottak eszembe a vén hajós szavai: Csak megköcskázthatok egy bárkát, ha én az életét kockáztatja.

Erőm a gondolatra újra feléledt és amikor új hullámok rohantak fenyegetően felénk, eszembe jutott Paolini Gaggini egy tanácsa és

egy lapátot ragadva, elébe szegtem a küzdő habok újabb rohamánál, amelyek megtörve az akadályon, zuva szárguldottak el bárkánktól jobbra-balra, semmi kárt sem okozva. De győnye segítség volt oly nagy veszedelemben; csakhamar újabb és újabb támadások érhetik bárkánkat és erőnk kimerülhet a fáradhatatlan ellenséggel vívott küzdelemben. Aközben, akár a tapasztalatlanok akár egyből volt az oka, ezvekinék munkája mind kevesebbet használt, a bárka minden irányítás nélkül táncolt ide-oda és csakis a jó sors vagy Anselmo érdeme óvta a szélvész ellen, mert közben Anselmo a teljes erejét megfeszítette. Beláttam, hogy a hajós jóslata közel volt a beteljesedéshez, az elvesztése bárkáját és mi...

— Anselmo, — szólítottam meg társamat — és hátraleptem.

— Giorgio, — válaszolt ő olyan hangon, amely a kétségbeesést szóllánna tette. — Némán megszoritotta a kezemet. En felnéztem az égbe és láttam feltűnni a sötét távolban, mint egy óriási kiserített San-Salvatore csuszát, ahol egy reggel rendkívül fúradásos hegymászás után vídámam költöttünk el egy pár sonkás szeletet, amelyet ott egy előttünk járt angol turista meghagyott számunkra. Ez a magányos és komor hegyorom ebben az órában oly szomorú benyomást gyakorolt rajám és mégis most édenkertnek tűnt fel bensőmben és szives örömet töltöttem volna rajta életemet.

Ebben a pillanatban a sűrű felhőzetből előlépett hold megvilágította körülöttünk a természetet vizgatálan képét; Anselmo és én kérdő szemekkel néztünk egymásra, annélkül, hogy szólunk volna. Megborzadva a bennünket fenyegető veszedelemtől, révedeztek köröskörül szemeim. A messze vizen rohanó hullámok tovább üzték félelmetes játékukat, megvillantak a habzó hullámok, mintha örvényből támadtak volna föl, hogy aztán megint eltűnjenek. A hold, mintha iszonyodnék e látványtól, elbujt a hegyek mögé, de a pillanatsíri fény elég volt arra, hogy meglássuk signor Luciano kis csónakát, amely alig egy

ködbánsyira volt már tőlünk; elég volt, hogy eszünkbe jusson, hogy nem vagyunk egyedül ebben a veszedelmes küzdelemben. Ez a gondolat új erőt öntött belénk és gyorsan megragadtuk a lapátokat és folytattuk a munkát. Mi volt a szándékunk? Signor Lucianonak segítséget nyújtani? Dőre és hiábavaló igyekezet lett volna és signor Luciano ugyanoly helyzetben volt mint mi; már elhatároztuk, hogy Lugano felé fordulunk; amikor signor Luciano kis csónakja utolért bennünket. Signor Luciano fedetlen fővel, a szélről felborzolt hajjal állott ott, de szilárdul és vídámam mint a habok istene, törékeny csónakja nagy erőfeszítéssel, de biztossan hasította a hullámokat.

— Hármán könnyebben szabadulunk már, — szólott signor Luciano — kiközben kis csónakja, bárkánkat érintette és a nélkül, hogy választ várna, lélekvesztőjének láncát áthajította csónakunkba. Erősítse meg a láncokat valahol és e szavakkal egy ugrással közibénk termett.

A megszaporodott súly alatt bárkánk nehány pillanatra megingott és már feltűnik, hogy alá fog süllyedni, de midőn signor Luciano megragadta a lapátokat, tisztában voltunk azzal, hogy az ő jövelele megmentett bennünket.

Az a tisztelőt, amelyet a veszélyben a lelki nagyság önt az emberbe és a bizalom, amelyet a veszedelem megszokása ad, szinte észrevétlenül signor Luciano vezetése alá vetett bennünket és signor Luciano lett a kis legénység kapitánya. A remény újra feléledt lelkünkben, némán, komolyan, lépészen, kísérteties hajósok módjára követtük maréjtainkkal a váratlan mentő evezőjét.

És egy órával később lihegő kebellet, a ki-mertülés folytán elernyedt izmokkal szorítottunk kezét Lugano partján, ahol a vén csónakos könnyes szemekkel üdvözölte újra az ő jó signororait és régi csónakját.

(Folytatása következik.)

deutscher Elektrotechniker által kidolgozott és általános ellogodatt szabványt nyomán, ami speciális viszonyainkra alkalmazva, megszerkeszti és a szakosztály elé terjeszti, amely azután módot fog keresni arra, hogy a szabványt intézkedéseinek érvényesítésére. A bizottság e hó 20-ikán kezdi meg működését.

A kiadunál hajójáratok megszüntetése. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási részvény társaság igazgatója közölni teszi, hogy a kiadunál hajójáratokat Budapest és Dömös között a folyó évben a következő módon fogja megszüntetni: Utolsó menet Budapestről Dömösré november 9-én. Utolsó menet Dömösről Budapestre november 10-én. A budapest-dömösi vonalon fekvő állomások személy- és árutorgalma az említett napokon megszűnik.

Fizetésképtelenségek. A bécsi Creditoren-Verein a következő fizetésképtelenségeket jelenti: Engel Ignác rövidáru-kereskedő Cselegh, Gábor Mihály Salgó-Tarján.

Szesszárok. A kontingens nyersszesz ára Budapest 40.50 korona pénzben, 41.50 korona áruban — Bécsben a kontingentált készáru 42.80 korona pénzben, 43.— korona áruban.

Borjűvásár. 1903. évi november hó 8-án. (A budapesti marhavásártéri vásár-pénztár részvényirtásaságtól.) Felhajtás. Belföldi élő borjú 249 drb, leőli borjú 1. r. 96—108 l.-ig, II. r. 1-161 l.-ig, kivét. f. kilonként, levonás nélkül. Rongott borjúkért 40—56 l.-ig. Növendékmárha — l.-tól — l.-ig, I. r. — l.-ig, középminőségű — l.-ig, alárendelt — l.-ig, I. k.-kint. Bárány élő — — — — — k., leőli bárány — — — — — k. kivételesen ár — l.-ig káronként. — Irányzat vonatott s az árak 5-6 fillérral kgkint hanyatlottak.

Sertésakommvásár. (A székesfevárosi sertés-vásár és közvágóhid intézése.) November 3-án. Felhajtás: Zsirsértés, ugyintözög I. rendű — kilogrammon felül — — — — — darab, II. rendű 280—350 kilogramm — — — — — darab, III. rendű 220—300 kilogramm — — — — — darab, közép 220—300 kilogramm — — — — — darab, malac — kilogramm — — — — — darab, süldő — — — — — kilogramm — — — — — darab. Összesen — — — — — darab. Husértés ugyintözög: nehéz 300 kilogrammon felül — — — — — darab, könnyű 250—300 kilogramm — — — — — darab, süldő — — — — — darab, malac 40 kilogramm — — — — — darab. Összesen — — — — — darab. Fülhajtás összege 350 darab, — — — — — darab süldő, Előző napi maradvány — — — — — darab, — — — — — darab süldő, Összesen 350 darab, — — — — — darab süldő. Eladatott 207 darab sertés, — — — — — darab süldő. Maradvány 143 darab, — — — — — darab süldő. A vásár irányzata lanyha. Az árak szilárdak. — — — — — Következő árak jegyzetelték: Zsirsértés: Öreg I. r. 250 kgr.-on felül — — — — — fillérig, II. rendű 280—350 kilogramm — — — — — fillérig, selejtezett — — — — — fillérig, silány — — — — — fillérig, fiatal nehéz 300 kilogramm felül 96—100 fillérig, fiatal közép 220—300 kilogramm 94—100 fillérig, fiatal könnyű 220 kilogramm 88—94 fillérig, süldő — — — — — fillérig, malac — — — — — fillérig. Husértés: Nehéz 300 kilogrammon felül — — — — — fillérig, könnyű — — — — — kilogramm — — — — — fillérig, süldő — — — — — fillérig, malac 40 kilogramm — — — — — fillérig. Árak minden levonás nélkül, kilogrammonként, élosulyban.

Bécsi sertésvásár. A st.-mari központi vásárosarmokban megtartott sertésvásárra bejelenteték 1038 darabot, ebből a vásár elején felhajtottak 5015 darab fiatal sertést, 2890 darab magyar hizott sertést és 3150 darab nehéz sertést. Összesen — — — — — darabot. Jegyzések: klgr.-kint élosulyban (a gyogyszási adót nem számítva): elsőrendű sertés 103—105 fillér, kivételesen 106 fillér, középminőségű 98—102 fillér, könnyű sertés 92—98 fillér, fiatal sertés — fillér, süldő 74—92 fillér.

Bécsi vágómarhavásár. Nov. 3. (Saját tudósítónk telefontelefontése.) A st.-mari központi vásárosarmokban ma megtartott vesztégszári vágómarhavásárra felhajtottak 3806 darab magyar, 388 darab galiciai, — — — — — darab bukovinai, 590 darab németországi összesen 4284 darab szarvasmarha.

Jegyzések: kilogrammonként élosulyban, magyar hizóökrök I. rendű minőségű 54—72 fillér, kiv. — fillér, II. minőségű 79—81 fillér, kiv. — — — — — I., III. minőségű — — — — — I., galiciai hizóökrök I. minőségű 64—72 fillér, kivételesen — fillér, II. minőségű 62 — fillér, III. minőségű — — — — — fillér; német hizóökrök I. minőségű 62—80 f., kivételesen 87 f., II. minőségű 88—90 f., III. minőségű — — — — — fillér. Legelő ökrök 50—68 fillér. Paraszti ökrök — — — — — fillér, levágott ökrök — — — — — fillér. Bika 56. — — — — — K., tehén 72 — — — — — korona, kivételesen 74 korona, bivaly 40—54 korona. Az árak métermézánkint, élosulyban értendőek, gyogyszási adó nélkül.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, november 3.

Jó kínálat és megfelelő kereslet mellett a készbuza irányzata kellemesebb volt; forgalomba került 25,000 métermáza szilárdan tartott árakon. Finomabb minőségűek néhány fillérral magasabban adtak el. Rozs jobb forgalom mellett 5 fillérral magasabb, a többi cikkekre ártartott irányzatuk.

Eladatott:
Buzs. Tiszavidéki: 933 mm 795 k. 8 K. 07 1/2 f., 341 mm. 795 k. 8 K. 07 1/2 l., 600 mm. 805 k. 8 K. — f., 200 mm. 80 k. 8 K. 05 l., 100 mm. 80 k. 8 K. 05 f., 400 mm. 80 k. 7 K. 97 1/2 f., 200 mm. 79 k. 8 K. — f., 900 mm. 79 k. 8 K. 05 f., 200 mm. 79 k. 8 K. 02 1/2 l., 400 mm. 78 k. 7 K. 95 l., 150 mm.

79 k. 7 K. 95 f., 100 mm. 78 k. 7 K. 80 f., 1709 mm. 80 k. 8 K. 10 f.
Makói: 4900 mm. 78 k. 7 K. 97 1/2 f.
Hódmezővásárhelyi: 1200 mm. 795 k. 8 K. 07 1/2 f.
Fejérmegyei: 150 mm. 79 k. 7 K. 95 l., 200 mm. 79 k. 7 K. 95 l., 2800 mm. 77 k. 7 K. 70 f.
Pestvidéki: 500 mm. 795 k. 7 K. 95 f., 100 mm. 795 k. 7 K. 97 1/2 l., 2100 mm. 795 k. 7 K. 87 1/2 l., 800 mm. 79 k. 7 K. 90 f.
Hartat: 2000 mm. 795 k. 8 K. 10 f.
O-ecsei: 2000 mm. 775 k. 7 K. 87 1/2 f. 1800 mm. 773 k. 7 K. 87 1/2 f.
Bánási: 900 mm. 778 k. 7 K. 65 f.
Bácskai: 1800 mm. 785 k. 7 K. 95 f., 1620 mm. 785 k. 7 K. 95 l., 800 mm. 78 k. 7 K. 85 f.
Dunai: 1400 mm. 772 k. 7 K. 70 f., 2000 mm. 765 k. 7 K. 60 f.
Mind három hónapra.
Ross: 300 mm. 6 K. 34 f., 500 mm. 6 K. 32 1/2 f., 100 mm. 6 K. 32 1/2 f., 500 mm. 6 K. 30 f., 400 mm. 6 K. 30 l., 500 mm. 6 K. 27 1/2 f., 150 mm. 6 K. 27 1/2 f., 100 mm. 6 K. 25 1/2 l., 100 mm. 6 K. 22 1/2 l., 100 mm. 6 K. 10 f.

Készpénzfizetés mellett.
A készáru hivatalos jegyzése a budapesti ár- és értéktözsde szokásai szerint készpénzben és kilogrammonként. — A minőség hektoliterekint 50 kilogrammonként.

B u z s a	Kilós	Kilogramm ára		Kilós	Kilogramm ára	
		K.-tól	K.-ig		K.-tól	K.-ig
Tiszavidéki	79	7.90	7.66	79	7.86	7.90
Fejérmegyei	77	7.56	7.12	80	7.86	7.86
Pestvidéki	76	7.60	7.80	79	7.80	7.86
Bánási	77	7.45	7.60	79	7.75	7.90
Bácskai	77	7.60	7.70	80	7.70	7.80
Bécs	77	7.65	7.80	81	7.60	7.95

Zsír gabonaszemlet	Kilós	Kilogramm ára	
		K.-tól	K.-ig
Buzs. elsőrendű	—	6.85	6.26
Középminőségű	—	6.16	6.25
Arpa takarmányára, elsőrendű	—	5.55	6.76
másodrendű	—	5.42	6.56
Kéles elsőrendű	—	6.50	6.55
középminőségű	—	5.80	6.22
Tengeri elsőrendű	—	6.10	6.20
másodrendű	—	6.10	6.20
román vagy bolgár	—	6.10	6.30
cinquantin	—	0	0
káposzta	—	10.50	11.—

A határvidéki folyamán a következő kőteések

Örteétek:		
Októberi buza 1903.	0.—0.—	
Áprilisi buza 1904.	7.78—7.79	
Októberi rozs 1903.	0.—0.—	
Áprilisi rozs 1904.	6.67—6.68	
Októberi zab 1903.	0.—0.—	
Áprilisi zab 1904.	6.57—6.58	
Májusi tengeri 1904.	5.31—5.33	

Déli egy órákor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Októberi buza 1903.	0.—0.—
Áprilisi buza 1904.	7.78—7.79
Októberi rozs 1903.	0.—0.—
Áprilisi rozs 1904.	6.67—6.69
Októberi zab 1903.	0.—0.—
Áprilisi zab 1904.	5.56—5.57
Májusi tengeri 1904.	5.32—5.33

Délután fél 5 órákor zárul:

Októberi buza 1903.	0.—0.—
Áprilisi buza 1904.	7.78—7.79
Októberi rozs 1903.	0.—0.—
Áprilisi rozs 1904.	6.68—5.79
Októberi zab 1903.	0.—0.—
Áprilisi zab 1904.	5.55—5.56
Májusi tengeri 1904.	5.30—5.31

A budapesti értéktözsde.

A mai tőzsde gyenge forgalom mellett mérsékelt árhanyatlással zárult.

Előzősde: Osztrák Hitelrészvény 676.50—678.—, Magyar Hitelrészvény 741.—743.—, Magyar leszámitóbank részvény 460.—462.—, Jelzálogbank részvény 621.50, Rimamurányi vasúti részvény 473.50—476.—, Osztrák-magyar államvasút részvény 671.—672.75, Városi Villamos Vasút részvény 326—327.75. Közúti vaspálya-társaság részvény 628.—626.—, Salgótarjáni kőszénbánya részvény 557.—korona.
A déli tőzsdén a következők értékeket voltak forgalom: Aranyjárdék 118.60—119.—százalék. Fővárosi 4%-os kölcson 94.70—97.70. Magyar Hitelbank részvény 741.—741.75. Jelzálogbank részvény 620.50—621.50. Magyar leszámitóbank részvény 460.—, Osztrák hitelrészvény 676.—677.60. Magyar Kereskedelmi Bank részvény 2765.—, Magyar Asphalt részvény 128.—128.—, Salgótarjáni kőszénbánya részvény 568.—565.—, Ujlaki Téglagyár részvény 275.—280.—, Ganz-tele vasút részvény 2350.—2450.—, Rimamurányi Vasúti részvény 473.50—476.—, Közúti Vaspálya részvény 622.—623.—, Városi Villamos Vasút részvény 326.—326.50. Osztrák-magyar államvasúti részvény 669.75—671.50 korona.

1/2 órákor zárul: Osztrák Hitelrészvény 677.25. Magyar hitelbank részvény 741.50. Leszámitóbank részvény —. Rimamurányi vasúti részvény —. Osztrák-magyar államvasúti részvény 672.50. Közúti vasút részvény —. Városi villamos vasút részvény — korona.

A budapesti terménytözsde.

A terménytözsdeben a szezonserű hangulatnak megfelelően alakult az árak és végül a terményi üzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következők irányzatokat állapította meg:

Jegyzések: Heremag: lucerna magyar 56.—62.—korona, vörös aprószemű 48.—52.—korona, vörös erdélyi — — — — —korona, vörös bányási — — — — —korona, középszemű 54.—56.—korona, nagyszemű 58.—61.—korona. Disznósér: budapesti 66.—66.50 korona, vidéki — — — — —korona. Táblaszalonna: légszáritott vidéki — — — — —korona, városi 4 darabos 56.—56.50 korona, 3 darabos 56.50—57.—korona, füstölt — — — — —korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 18.50—19.—korona, 120 darabos — — — — —korona, 100 darabos 150—22.—korona, 85 darabos 23.—23.50 korona, azonnali szállítási. Szerbiai szokás szerinti minőség 17.50—18.—korona, 100 darabos 21.—21.50 korona, 85 darabos 22.25—22.50 korona. Szilva: slávniai 19.50—19.75 korona, szerbiai 17.50—17.75 korona, azonnali való szállításra.

A bécsi értéktözsde.

A mai előzősde általában szilárd irányzattal nyílt meg, az üzlet azonban igen szerény keretben mozgott.

A déli tőzsde gyöngén indult. A forgalom további lefolyásában a hangulat javult.

Zárulat esőndes.
Bécs, november 3. (Magyar értékek ábrlata) 4%-os aranyjárdék 118.60. Lissai és szegedi kölcson-sorsjegye 155.—, Magyar vasúti kölcson-értékben —, Magyar keleti vasúti állami kölcson —, Magyar leszámitó- és pénzügybank —, Rimamurányi vasútrészvény 484.—, Magyar koronajárdék 98.45, 4%-os Magyar földterem. kölcson 97.00, Magyar hitelbank részvény 740.—, Magyar nyeregem kölcson sorsjegye 208.25, Kassa-óderbergi vasúti részvény —, Magyar keres. bank 2760. Magyar kucoripar —, Bécs november 3. (Osztrák értékek zárlata). 4290-os papírjárdék 100.45, 4%-os osztr. aranyjárdék 119.90, 1880-os sorsjegye 153.75. Osztrák hitelrészvény 468.—, Angol-osztrák bank —, Bécsi bankjegyeket 500.75. Osztrák-magyar bank 1616.—, Déli vasút 83.60. Dunagőzhajózási részvény 887.—, Dohányrészvény 354.—, Császári és királyi arany 11.34. Német bankjárdék 117.25, 4290-os osztr. járdék 100.25—100.75. Osztrák koronajárdék 100.40, 1884-ik sorsjegye 254.—, Osztrák hitelintézet részvény 675.75. Unionbank 534.—, Osztrák Lánderbank 426.25. Osztrák-magyar államvasút 671.75. Elbavölgyi vasút 425.—, Alphei bányarészvény 385.50, 20 frank arany 1906. Londoni váltóár 239.30 Bécsi Irarayway Litt B. —, Bécsi Tramway Litt; A. —, Lipótkó —, Az irányzat nyugodt.

Bécs, november 3. (A Budapesti Napló tudósítójának telefontelefontése.) A déli tőzsde magánforgalomban a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 676.25. Magyar hitelrészvény 740.50. Angol-Osztrák bank 281.—, Bécsi bankjegyet 501.—, Union bank 534.50. Lánderbank 426.25. Osztrák-magyar államvasút részvény 672.50. Déli vasút 83.—, Elbavölgyi vasút 426.—, Eszacknyugati vasút részvény —, Dohányrészvény 353.50. Rimamurányi vasúti 485.50. Alphei bányarészvény 386.—, Májusi járdék 145.—, Magyar koronajárdék 98.45. 10r5k sorsjegyek 100.75. Német birodalmi járdék 117.23—117.30. Napoleonor 19.07.

Külföldi értéktözsde.

Berlin, november 3. (Tőzsdéi tudósítás.) A tőzsde gyenge irányzattal kezdődött. A bányarészvényekben erős esések voltak, nehé 3/4%-ig. Ezek az esések legnagyobb részt összefüggtek azon londoni hírral, hogy a Carnegie-company 100,000 tonna vasrudat adott el 2—3 sh-el a német és lényegesen az angol árak alatt. Bányapiac nem teljesen egységes, csak Deutsche-Bank szilárdabb irányzatuk. Fondok szilárdabbak. Vasúti részvények jól tartottak. Canada Pacific New-Yorkra javult. Hajózási részvények gyengébbek. A tőzsdén második felében Montan-értékek a Hibernia kedvező kimutatására nagyon javultak. Olasz vasutak szilárdak, minden egyéb változatlan. Magánleszámitósi kamatláb 3/4%
Berlin, november 3. (Zárlati) 4290-os papírjárdék —, 4%-os osztrák aranyjárdék 102.30, Elbavölgyi vasút —, Magyar koronajárdék 98.80, Osztrák-magyar államvasút 144.—, Kassa-óderbergi vasúti —, Bécsi váltóár 85.25, Magyar vasúti beruházási kölcson —, Alphei bányarészvény —, Disconto-Commandit 198.—, Altalános villamosági Edison 216.—, Geisenkirchmi 204.60, Laura-kohó 237.50, 4290-os osztr. járdék 100.50, 4%-os magyar arany járdék 100.30, Osztrák hitelrészvény 213.—, Déli vasút 16.80, Károly-Lajos vasút —, Orosz bankjegyek 216.25, 4%-os új orosz kölcson —, Török dohányrészvény —, Olasz járdék 103.90, Magyar hitelbank —, Dinamit Trus 154.75. Harpeni 298.75. Az irányzat szilárd.

Berlin, november 3. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) A mai forgalom 4%-os magyar aranyjárdék —, Magyar koronajárdék 98.80, Osztrák hitelrészvény 212.75, Osztrák-magyar államvasút 144.10, Déli vasút 17.—, Eszacknyugati vasút 216.20, Elbavölgyi vasút —, Orosz bankjegyek készpénz —, Buschethraisi —, Orosz bankjegy —, (Utolsó) Lombard —.

Páris, november 3. (Zárlati) Osztrák-magyar államvasút —, Új török konzol —, Egyiptomi járdék 158.40. Osztrák Lánderbank —, Párisi bankrészvény 1121, 39%-os francia járdék 9765.—, 4% spanyol járdék 9120, 39% új töröszthet járdék 97.85, Crédit foncier de France 704.—, Apesi bányarészvény —, 4% 1890. román kölcson —, Görög kölcson —, Váltó Olaszországi 9/16 pari. Váltó Amsterdamra 206.06, Váltó Brüsszélre 9/16 pari. De Beers 514.50, Chartered 58.75, 59% bolgár kölcsevény —, Magyar aranyjárdék 101.05, Déli vasút 89.—, Váltó Londonra 251.45, Osztrák aranyjárdék 101.20, Török sorsjegye 137.—, Meridional vasút 680.—, 4% olasz járdék 103.85, Ottomane

